

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. szám.
Telefon: 93—99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A baleseti sérültek munkaképességének meg- tartása és értékesítése.¹⁾

Írta: dr. Vályi Sándor kir. ítélőtáblai bíró, a budapesti munkásbiztosítási
választott bíróság elnöke.

Gyógyászati segédeszközök és művégtagok.

Az üzemi baleseteknek a leggondosabb gyógykezelés után is gyakran elmaradhatatlan következménye egyes szerveknek, testrészeknek elvesztése vagy bénulása. A munkaképességnek ebből eredő hiányát pótolni nem mindig lehet, mert a nemesebb érzékszervek működési képessége, munkabírása mesterséges eszközökkel ritkán állítható helyre. Mégis vannak oly testrészek, amelyek munkaképességének fogyatkozását megfelelő segédeszközökkel vissza lehet állítani, vagy legalább megjavítani. Ilyen orvosi eszközöknek előállítása és tökéletesbítése az orvostudománynak régi törekvése. Azt azonban hosszú ideig nem koronázta kellő siker. Ujabb időkig a gyógyászati segédeszközökről és művégtagokról az lehetett a vélemény, hogy azok inkább csak *kozmetikai* és *esztétikai* jelentőséggel bírnak; mert főleg arra valók voltak, hogy a baleset által okozott testi hiányokat és eltorzulásokat leplezzék és eltakarják. Olyan gyógyászati eszközöket azonban, melyek a munkaképesség helyreállítására vagy fokozására is alkalmasak, előállítani nem igen tudtak. Nem sok idővel ezelőtt még igen kezdetleges eszközök (pl. egyszerű lábtámaszok, mankók) állottak rendelkezésre, amelyek a test egyensúlyának fenntartásánál és a járásnál tettek némi szolgálatot, de a sérültet a szabad mozgásokkal és hajlással járó munkák végzésére nem képesítették. A modern orthopediai technika haladásával egyes gyógyeszközök (különösen a műlábak és sérvkötők) tökéletesedtek annyira, hogy azoknak használata a munkaképességre is lényeges befolyással bír s a járadék megállapításánál is döntő tényezőként mérlegelhető. Igazi haladást mégis csak a munkásbiztosítási intézmények fejlődésével párhuzamosan várhatunk, a *sérültek egyéni viszonyaihoz idomuló* és az *ipari munkáknál használható* speciális eszközök megteremtése, céltudatos, egyöntetű kezelése és kiszolgáltatása útján!

¹⁾ L. előző közleményeket a »Munkásügyi Szemle« f. é. 3. és 6. számában.

Munkásbiztosítási törvényünk is recipiálván azt az elvet, hogy a baleseti sérültek munkaképességének helyreállítása a biztosító intézménynek érdeke és feladata, a baleseti sérültek részére igényjogosultságot állapított meg a szükséges gyógyászati segédeszközökre; és pedig a balesetet követő 10 hétig a betegsegélyezési, azon túl meg nem határozott ideig a baleseti számla terhére. Ebből a törvényrendeletéből, mely szerint a gyógyászati segédeszközökre való igény a baleset napjától kezdve bizonytalan időre terjed, nyilvánvalólag következik, hogy a gyógyászati eszközöknek *jókarban tartása és megújítása is a pénztárnak a járadékfizetéstől független kötelezettsége.*

Ezzel összefüggő azt az érdekes kérdést, hogy a sérült elhalálása esetén a *gyógyászati eszköz az örökösöktől visszakövetelhető-e*, a német-birodalmi munkásbiztosítási hivatal igenlőleg oldotta meg, de azt az utasítást is adta, hogy a szakszövetkezetek a halál esetére visszakövetelni kívánt tárgyakra tulajdonjogukat átadáskor tartsák fenn és juttassák kifejezésre visszavétel iránti szándékukat.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 50. és 70. §-aiban a baleseti sérültek által igényelhető gyógyászati segédeszközök (szemüveg, mankó, sérvkötő, müláb stb.) csak *példaszerűleg* vannak megemlítve. Így a pénztári szerveknek, jogorvoslat esetében a munkásbiztosítási bíróságoknak belátására van bízva annak megítélése, hogy a fenforgó eset körülményeihez képest milyen gyógyászati segédeszközök szolgáltatását tartják megokoltnak. Ennek megítélésénél döntő nézőpont mindenestre az, hogy a pénztár a gyógyászati segédeszközöket csak a *szükségesség határain és mértékén belül* köteles szolgáltatni. E szükségesség kérdésében azonban, különösen ha a sérült munkaképessége helyreállításának érdeke jó szóba, a lehetően *szabadelvíű mérlegelés van helyén.* Ezt az irányt követve, munkásbiztosítási bíróságaink is már megítéltek testegyenésítő és rögzítő fűzőket, mülábakat, sérvkötőket, különleges cipőket és csizmákat, vagy ez utóbbiak árának legalább is azt a többletét, amely különleges minőségüknek folyománya; végre műfogakat és fogsort oly esetben, amikor azoknak hiánya a sérült emésztésére és egészségére káros befolyást gyakorolhatott volna. A német judikatura ezenkívül a műkezekre, tolószékekre, parókákra és műszemekre vonatkozó igényjogosultságot is elismeri; utóbbiakra nézve akkor, ha azok idegen tárgyaknak a szemüregbe hatolása meggátolására, vagy az arc feltűnő eltorzulásának leplezésére szükségesek.

A gyógyászati segédeszközök szolgáltatásának és használatba vételének a *munkaképességre kihatását* bírói gyakorlatunk több esetben mérlegelte abban az irányban, hogy oly baleseti sérültek részére, akik a szükséges gyógyszerközt a pénztártól nem kellő időben vagy nem megfelelő minőségben kapták, annak kiszolgáltatása időpontjáig magasabb járadékot ítelt meg.

E fejlemények szerint nálunk is meg van adva a mód arra, hogy a *baleseti sérültek* munkaképességük helyreállítására és fokozására szükséges *gyógyszereket ingyenesen megkapják*, a pénztárak pedig azokat saját érdekükben is kellő időben *szolgáltassák, javíttassák és megújítsák.* Mégis az a tapasztalásunk, hogy a gyógyászati segédeszközök kiszolgáltatására vonatkozó állapotok még sok kívánni valót hagynak fenn.

A külföldi tapasztalatokon okulva, első sorban annak elérésére, vagy legalább megközelítésére kellene törekednünk, hogy a kiszolgáltatandó gyógyászati segédeszközök a munkaképesség helyreállítására és fokozására *tényleg alkalmasak* is legyenek. Ennek a célnak nem felelnek meg azok a

diszesen kiállított sablonszerű művégtagok, amelyek az elvesztett testrészt külsőleg hiven utánozzák s annak hiányát leplezik, de munkára jól nem használhatók. Az előre gyárilag tömegesen készülő ily eszközök az egyes sérültek testrészeihez kellőleg nem alkalmazkodnak, bonyolult szerkezetük miatt nem eléggé szilárdak, törékenyek, nehezen kezelhetők és többnyire túl sokba is kerülnek. Nagyobb testierő-kifejtéssel járó munkánál pedig igazi segítséggel csak lehetően egyszerű, szilárd szerkezetű, ellenállóképes, könnyű kezelésű és olcsó eszközök szolgálnak, amelyeket az adott viszonyokhoz képest esetenként kellene előállítani.

De nem elegendő még ez sem! Mert a munkagép jellegével bíró eszközöket előző betanítás és gyakorlat nélkül használni nem igen lehet. Ezért a gyógyeszközöket készítő és javító műhelyekkel kapcsolatban a gondoskodást ki kell terjeszteni arra is, hogy a gépek kipróbálásába, használatának, kezelésének gyakorlásába a sérülteket rendszeresen szakértő közegek vezessék be. Ezek lássák el őket a szükséges tanácsokkal, utasításokkal és a hasonló sorsban szenvedők példájának s az általuk elért eredményeknek bemutatásával küzdjék le a végtagpótló munkaeszközök iránti ellenszenvüket.

Ilyen intenzív szociális tevékenységnek feltűnésre érdemes eredményeit tudja felmutatni *dr. Hoeflman* königsbergi orvos, aki testegyenészeti műhelylyel kapcsolatos sebészeti gyógyintézetében elmésen megszerkesztett számos olyan művégtagot alkalmazott, melyekkel a rendes életszükségleti ténykedéseken kívül hasznos munkákat is lehet végezni.¹⁾ Pl. csonkolt karú nők részére olyan szerkezetet talált ki, melylyel azok kézi munkát (kötést, varrást) végeznek. Ez a munkaeszköz nem kézhez hasonló művégtag, hanem a csonkon szilárdan megerősített s a könyökben behajlított, szabályozható egyszerű vasszerkezet, amelynek végén a tű foglal helyet. Még megkapóbb egy biztosítási kötelezettségen kívül állott tehetetlen nyomoréknak esete, akinek elfagyott mind a két kezét és lábát amputálták. Ennek használatára a nevezett orvos nemcsak műlábakat készített, melyeken a járást megtanulta, de a karok alsó részére szíjazott olyan kézpótló szerkezeteket, amelyek végébe rugónyomással beilleszthető különleges szerzőszámokkal az illető öltözködni, fésülni, étkezni tud, munkagépeket jól kezel és lakatosműhelyben rendszeresen foglalkoztatható. Ez az egyén utóbb a végtagpótló eszközöket maga is tökéletesítette s azok használatában oly jártasságot ért el, hogy őt egyik szakszövetkezet a többi elnyomrodottak mesteréül fogadta fel.

Kívánatos, hogy az ily példákat követve, a *gyógyeszközök technikájának megismerésére és fejlesztésére* több figyelmet fordítsunk. De ennél is fontosabb, hogy megtaláljuk a megfelelő szervezetet s eljárást a gyógyászati segédeszközök *individuális alkalmazására*, egyöntetű elvek szerinti *igazságos kiszolgáltatására* és a használatba bocsátás körüli *oktató, támogató és ellenőrző tevékenység szakszerű gyakorlására*.

Ezzel analog alapon megoldandó kérdés:

D) *A baleseti sérültek iskolája.*

A balesetet szenvedetteknek nagy számához képest aránylag kevés az annyira tehetetlen és nyomorék, aki emiatt minden hasznot hajtó munkára végleg alkalmatlan volna. És normális gazdasági viszonyok között a munkapiac elegendő alkalmat is nyújt minden munkaképességi foknak megfelelő tevékenységi kör betöltésére.

¹⁾ (Monatsblätter für Arbeiterversicherung. V. évfolyam, 3. sz.)

A baleseti sérültek közül mégis sokan vannak, akik nem tudnak vagy nem akarnak új munkakörbe beleilleszkedni. A mostani szociális berendezkedés szerint a sérültek új munkakörük megkeresésében, jövő existenciájuk megteremtésében útmutatás és támogatás nélkül magukra vannak hagyatva. Nagyrészt a véletlen körülményektől függ, hogy a mindennapi kenyér utáni harcban, megcsappant testi erejük és lelki rugékonyságuk ellenére is, helyt tudnak-e állni, vagy elveszítve kedvüket és reményüket, elbuknak és elzülленnek. Kedvezőbb helyzetben vannak még azok, kik a gyógykezelésük befejezése után visszatérhetnek tanult mesterségükhöz, amelyet ha talán könnyebb munkanemeknél és csökkent keresettel, de fokozott buzgalommal és alkalmazkodással eredménynyel folytathatnak; különösen amikor a megszokás kiegyenlítő hatása jelentkezik. De mit tegyen az, aki épen a szakmájához szükséges testrészét veszíti el? Hogyan végezze eddigi munkáját az ács, kőműves, cserepező, ha elnyomorodott lábával állványokon állni, létrákon mászni nem tud? Az órás mi módon kezeljen apró szerkezeti részeket elnyomorodott ujjai végének tapintó érzése nélkül? Pedig számos oly munkakör van, amelyet az ahhoz megkívánt jártasság megszerzése után az előbbi foglalkozásban teljesítő képességét veszített egyén akadálytalanul betölthet. Visszatérve példáinkra, a lábaira megbénult ács, kőműves, cserepező egészen munkabíró ülőmunkássá válhatik. (Pl. lehet szabó, czipész, favéső, litografus, üvegedző, gépíró stb.). Az órásüzemnél hasznavehetetlen egyén elmehet kertésznek, ügynöknek, felvigyázónak stb.

Ám ahhoz, hogy kiki a neki legmegfelelőbb helyre juthasson, szükséges, hogy a foglalkozás-változtatásra utalt egyén új munkáját meg is tanulhassa. Erre a célra kell felállítani a sérültek iskoláját és gyakorló-műhelyét, amelynek hivatása volna a baleseti sérülteket és a még nem végleg rokkant nyomorékokat egyéni viszonyaiknak, testi és szellemi képességeiknek s hajlamaiknak megfelelő új munkakör keresésében és megválasztásában *tanácsadással, útmutatásokkal támogatni, munkakedvüket felkölteni és teljesítő képességüket a házi műhelyekben az oktatás megkezdésével kipróbálni és ellenőrizni*. Szakszerű vezetés és orvosi útmutatások mellett különösen szép eredményekkel járhatna a sérülteknek bénult tagjaik és a művégtagok használatában való rendszeres oktatása, azoknak idővel a botoktól és mankóktól elszoktatása s a szunnyadó képességek és testi erők kifejlesztése. Pl. közismert tény, hogy az egyik végtag elvesztett munkaképességét a másiknak kiképzésével rendszerint pótolni lehet. Az intézet orvosainak és szakközegeinek az oda utalt egyének munkaképességére, munkakészségére vagy szimulációjára vonatkozó tapasztalatai és szakismerete az ítélkezésnek is értékes adatokat szolgáltatnának.

Ez az iskola jellegű intézmény összeköttetésbe léphetne olyan munkaadókkal, akiknek műhelyében az arra alkalmas egyén új hivatásában kiképzést nyerne. Természetesen a kellő jóakaratot és buzgalmat tanúsító sérülteket kiképeztetésük idejére a megélhetés és az *oktatási költségek* viselésének vagy előlegezésének *gondjai alól fel kellene menteni*, mert ma a foglalkozás-változtatásnak egyik legfőbb akadálya az, hogy a sérült járadékából alig, hogy megélhet, de abból más munkára áttérésnek költségeit nem viselheti.

Már említettük, hogy a járadékosok között vannak olyanok is, kik *komolyan nem törekszenek új munkakört találni*. Ennek oka, hogy az illetők megélhetésüket főképp a járadékra alapítván, attól félnek, hogy új

munkakezdés esetén a biztosító pénztár járadékukat részben vagy egészben elvonja.

Dr. Grunewald Gyula müncheni egészségügyi tanácsos, orthopädiail és mechanotherapiail szakorvos reá mutatván a járadékrendszernek e visszaságára, annak ellensúlyozására azzal a javaslattal állott elő, hogy a bal-eseti sérültek lehetőleg addigi foglalkozásukkal egyenértékű és olyan munkára képeztessenek ki, amelyben gazdasági önállóságot érhetnek el.¹⁾ Továbbá hogy ennek elősegítése érdekében arra érdemes egyének részére járadékuknak fele *végkielégítésül* az új hivatás megkezdésekor, másik fele pedig csak akkor szolgáltatassék ki, ha az illető *a gazdasági önállóság megteremtésére és megtartására való képességét bebizonyította*. Ennek a figyelemre méltó javaslatnak elfogadása a végkielégítési rendszernek módosítását feltételezné különösen abban az irányban, hogy ne csak a teljes járadék $\frac{1}{5}$ -én aluli járadékok legyenek tőkésíthetők. Az új német biztosítási rendtartás azonban megmaradt azon az állásponton, hogy a teljes járadék $\frac{1}{5}$ -én felül végkielégítésnek nincs helye. (616. §.)

Munkaalkalmak szerzése és munkaközvetítés.

Hogy a munkaképességnek *csak elveszített része arányában kártalanított* baleseti sérült megmaradt teljesítő-képességét *tudja-e* s mi módon *értékesíteni*, azzal most nálunk alig törődik valaki. Pedig az *elnyomordott munkás* az ép és egészségessel szemben *hátrányban van* az által, hogy munkatalálási esélyeit nemcsak a keresleti és kínálati viszonyok befolyásolják, hanem a *munkaadóknak* az az *idegenkedése*, mellyel baleseti sérült munkásoknak alkalmazása ellen viseltetnek. Ami különben természetes és gyakran megokolt. Mert igen sok az olyan üzem, amelyben csökkent munkaerejű egyén nem alkalmazható, vagy a szolgálatnak kifogástalanul ép szervezetet, teljes erőkifejtést és kitartást megkívánó természete miatt (pl. vasuti és hajózási forgalmi üzem); vagy pedig azért, mert valamely szervének vagy testrészének működését nélkülöző sérült újabb baleset veszélyének fokozottabb mértékben volna kitéve (pl. veszélyes gépek kezelése körül). De ettől is eltekintve, könnyű megérteni, hogy kellő munkás-kínálat esetén a teljesen munkaképes és a megrokkant munkás között a munkaadó nem az utóbbit választja. Az alkalmaztatásnak sok esetben akadály a visszatetszést keltő hatás is, amelyet a csonkolt végtag vagy sérülési nyomok látása a szemlélőre gyakorol.

Mindezek szolgálnak magyarázatául annak, hogy a járadékmegállapító eljárás folyamán oly gyakran találkozunk a sérülteknek azzal a panaszával, hogy munkaadóik őket a baleset utáni felgyógyulásuk bekövetkeztével — még ha addigi munkájukat végezni tudnák is — vissza nem veszik vagy elbocsátják. Más munkaadók pedig az illetőket nem akarják alkalmazni, utalással arra, hogy ép és munkaképes egyének is kellő számban jelentkeznek szolgálattételre. Sőt halljuk néha még azt is, hogy a sérült munkást társai sem szívesen tűrik meg maguk közt, különösen, ha csoportmunkánál csökkent teljesítő-képességével visszamarad.

A hivatali működése közben szerzett ilyen tapasztalataiból kiindulva, a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság vezetője mintegy másfél évvel ezelőtt kísérletet tett arra, hogy a bíróság és a munkaközvetítésre

¹⁾ Über Berufswechsel Unfallverletzter und Anpassungsschulen. (Monatschrift für Unfallheilkunde und Inwalidenwesen. 18. évfolyam, 1. szám.)

hivatott állami intézmény között kapcsolatot teremtsen abból a célból, hogy a bíróság előtt megforduló, támogatásra érdemes munkásoknak a munkatalálás megkönnyíttessék.

A budapesti ipari és kereskedelmi munkásközvetítő intézethez küldött e tárgyú megkeresés arra irányult, hogy a közvetítés előnyei a sérültekre is fokozottabb mértékben kiterjesztessenek annak a nézőpontnak lehető érvényesítésével, hogy a munkaadók a balesetet szenvedett munkásokat a munkából elvileg ki ne zárják, hanem azokat inkább előnyben részesítsék, megmaradt munkaerejüknek és használhatóságuknak megfelelő munkakörökben elhelyezésük útján. Az előbb említett állami közvetítő intézet nagyérdemű igazgatója által a legelőzékenyebben felkarolt eszme azonban eddig nem sok eredménnyel járt; meggyőződésem szerint azért, mert a megrokkant munkás az egészségesekkel ugyanazon harcvonalba állítva nem állhatja ki a versenyt. Más szóval az általános munkaközvetítésre hivatott intézmény a csökkent munkaképességűek elhelyezésére nem alkalmas, hanem az ilyenek érdekében *külön közvetítő szervet* kellene felállítani. Hogy pedig az ez alapon létesítendő közvetítő intézmény is eredménydús tevékenységet fejthessen ki, ahhoz szükséges, hogy a munkaadók különösen nagy üzemekben bizonyos *könnyebb állásokat a balesetet szenvedettek részére tartsanak fenn* és az üzemi munkára képes ilyen alkalmazottak csökkent teljesítő-képességét jóakarató elnézéssel fogadják.

De a munkaadók legjobb akaratú támogatásával és előzékenységgel sem lehet minden munkára alkalmas egyént elhelyezni és foglalkoztatni.

Ezért meg kell vetni alapjait olyan *közműhelyeknek* és nálunk, mint agrikultur államban célszerűen megvalósítható *gazdasági üzemeknek*, amelyekben csökkent munkaképességű egyének is munkával foglalkoztathatók különösen addig, míg azoknak elhelyezése lehetővé válik. A baleseti sérüléssel összefüggésben fejlődő némely betegségben (traumás neurosis, neurasthenia) szenvedőknek rendszeres foglalkoztatása és munkára reábszorítása felgyógyulásuk érdekében multhatatlanul szükséges volna. Az említett munkatelepekre beutalás útján lehetne legmegfelelőbben ellenőrizni nemcsak a munkaképesség hiányára vonatkozó panaszokat, hanem azt is, hogy az illetőkben megvan-e a munkára való hajlandóság és készség?

Hogy az előbb vázolt feladatok mennyire a munkásbiztosítási intézmény céljainak körébe vágnak, bizonyítja az, hogy az új német biztosítási rendtartás a szakszövetkezetek által létesítendő fakultatív berendezések közé sorozza a baleseti sérültek részére munkaalkalmak szerzését (843. §. 3. pont).

* * *

Ha ezek után a fentebb propagált reformok megvalósíthatásának kérdését vetjük fel, el kell készülnünk arra, hogy több oldalról kétkedő bizalmatlansággal, közönnyel, sőt ellenzéssel is találkozunk.

— Ki fedezze az azokkal járó költséget? — kérdi az egyik.

— Mire való a munkások feletti túlzott gyámkodás? — veti ellen a másik.

De akadnak olyanok is, kik így kiáltanak fel:

— Elég már az egyoldalú osztályérdeket leplező szociális jelszavakból; ne feledjük a többi társadalmi osztályok érdekeit sem!

Mindezekre csak *Galilei* ismert mondásával felelhetnék: »*Eppur si muove!*« A demokratikus fejlődési folyamatot feltartóztatni nem lehet. Abban pedig egyik legsürgősebb, az osztálytársadalom érdekében is álló s.

minden áron megvalósítandó feladat: a baleset által sújtottaknak a munkás-társadalomba visszavezetése.

Hogy ez mikép történjék, annak részletes fejtegetésébe ezuttal nem bocsátkozom. Csak általánosságban tartom kiemelendőnek, hogy mint más *jótekonysági és emberbaráti* célokkal bíró, úgy a baleseti sérültekről gondoskodásra hivatott intézmények is nagyobb arányban csak *központi* irányítással, az erők egyesítésével és szétforgácsolásuk elkerülésével valósíthatók meg. E nézőpontból kívánatos volna a munkásvédelmi, jóléti és biztosítási kérdések irányítására hivatott központi szervnek: a *munkásügyi tanácsnak* nálunk is mielőbb *életrekeltése*.

De addig is, míg ez valósulhat, az érdekeltségi körök és tényezők fogjanak mielőbb munkához! Mihamarább vessék el a mustármagot, amelyből idővel kifejlődő terebélyes fának árnyékában *minél több* baleset sújtotta *embertársunk* találja meg a méltányosság szerint kielégíthető mértékű gondoskodást és erkölcsi támogatást, a munkára való kedvet és önbizalmat s ezekben a *sorsával és a társadalmi berendezkedéssel való megbékülést!*

Az 1911. évi július hó 19-ikén kelt német-birodalmi biztosítási törvény.

A »Munkásügyi Szemle« számára írta: **dr. Stier-Somlo** egyetemi tanár (Bonn.)

— Befejező közlemény. —

A szervezeti szabályok mellett az *anyagilag jellegű közös* rendelkezések is említésre érdemesek.

A *munka- vagy keresetképtelenség vagy rokkantság* fogalmát a RVO. több helyen tárgyalja. Az első helyen említett kifejezést a betegségi biztosításban (182. §. 2. pont, 311., 383., 426. §§.), a másodikat a baleseti biztosításban (558., 561., 584. §§.) és a harmadikat a rokkantsági és hozzátartozói biztosításban (1251., 1255., 1258. §§.) alkalmazza. E kifejezések nyelvi szempontból rokonértelmű jelentősége következtében igen aggályosnak tartom ezeknek alkalmazását. Nem hiszem, hogy az átlagosan mégis csekélyebb műveltségű biztosítottakat odáig lehessen vinni, hogy e három kifejezést élesen meg tudják különböztetni. Különösen célszerűtlennek látszik, hogy a balesetbiztosításban német, a rokkantsági biztosításban pedig nem német kifejezést használtak, amely azonban, ha nem is biztosításjogilag, de tárgyilag ugyanazt jelenti. Amíg a betegségi biztosításban a 182., 311., 383., 426. és köv. §§. a munkaképtelenség fogalmát nem határozzák meg, hanem csak említik, addig az 1909. évi javaslat a keresetképtelenséget a balesetbiztosítás értelmében határozta meg. Eszerint a sérült annyiban lett volna keresetképtelennek tekintendő, amennyiben az erejének és képességeinek megfelelő és kiképzésének és eddigi hivatásának méltányos figyelembevételével megvárható tevékenységgel már nem képes megkeresni azt, amit a baleset előtt megkeresni tudott. E fogalom meghatározás ellen azzal a kifogással éltem, hogy a keresetképtelenség fogalmát a baleset után megkeresett bértől teszi függővé. Eszerint a keresetképtelenség azonos volna a keresetcsökkenéssel. Ha tehát némely sérült a munkaadó valamely jószívúsége vagy okossága következtében korábbi bérét csökkent munkaképessége dacára megtartja, járadékra nem tarthatna igényt. Más példa volna az az eset, amikor a munkás a munkának csak egy részére képes, de munkáshiány következtében mégis korábbi bérét

megtartaná. Az az eset is gyakran előfordulhatna, hogy a baleseti sérült más keresetet találna, amelyben ugyanannyi bére volna, mint azelőtt. Ha azután megszűnnének azok az okok, amelyekből a baleseti sérült balesete után is ugyanazt a díjazást kapná, így pl. ha a munkaadó változnék, vagy ha a konjunktúra kedvezőtlenre fordulna és így keresete csökkenne, járadékra már nem tarthatna igényt. A RVO. eltekintett tehát attól, hogy a fogalmat meghatározza. Ezt következőleg kell megállapítani: Keresetképtelenség a biztosítottnak valamely üzemi baleset következtében keletkezett teljes vagy részleges korlátoltsága a tőle várható bér munka útján való keresetben. Az ipari betegségeket nem vonták a baleset fogalma alá, sem nem helyezték azzal egyenlő elbánás alá, pedig ezek kis balesetek összességében jelentkeznek. Az 1255. § megállapítja a rokkantság fogalmát a *rokkantsági és hozzátartozói biztosítás* területén. Eszerint rokkant az, aki már nem képes olyan tevékenységgel, amely erejének és képességeinek megfelel és amelyet képzettségének és eddigi hivatásának méltányos figyelembe vételével tőle megvárni lehet, annak egyharmadát megkeresni, amit ugyanolyan nemű, testileg és lelkileg egészséges és hasonló képzettségű személyek ugyanazon a vidéken munkájukkal keresni szoktak. Ez a szabály megfelel az eddigi rokkantsági biztosítási törvény 5. §-a 4. bekezdésének. Itt is, miként a balesetbiztosításnál, kizárja a rokkantságot a megfelelő bér munkára való képesség. A betegségi biztosításban ellenben az úgynevezett hivatásbeli rokkantság, t. i. a *munkaképtelenség* elve nyert elfogadást; vagyis a betegség okozta képtelenség az eddigi munka folytatására. E szabályozás oka abban van, hogy a betegségi biztosítás elvileg csak aránylag rövid időre érvényesül.

A biztosítási teherviselők szerveinél az összes biztosítási ágakban jelenleg egyik legfontosabb hatalmi eszköze az elnöknek a *kifogás joga*. Ha a biztosítás teherviselője szerveinek határozatai a törvénybe vagy az alapszabályokba ütköznek, ezeket a felügyeleti hatóságokhoz intézendő panasz útján kifogásolnia kell. A panasznak felfüggesztő hatálya van. A kifogásolási jog a porosz községi közigazgatási jogból származik. Az ebben és a későbbi közigazgatási törvényhozásban kifejlődött jogelvek alkalmazhatók a birodalmi biztosításban is, amennyiben ennek a jogterületnek különlegességei ezt megengedik. A kifogás a biztosítás teherviselője szerveinek olyan *határozatával* szemben nyerhet helyet, amely *vagy a törvénybe, vagy az alapszabályokba ütközik*. A jogsértés vonatkozhatik valamely úgynevezett alakszerű törvényre, vagyis az uralkodó és a népképviselő (az egyes államokban), a szövetségi tanács és a birodalmi gyűlés (a birodalomban) közös egyetértésével létrejött kötelező joghatályú rendelkezésre, bármi legyen is ennek tartalma. De vonatkozhatik *anyag*i jogi értelemben vett bármely törvényre is, t. i. valamely jogszabálynak kötelező joghatályú elrendelésére, úgy, hogy itt e szónak tartalmát az utóbbi értelemben kell venni. Ezenfelül is »törvény« alatt minden jogszabályt kell érteni. Így magában foglalja ez a fogalom a *rendeleteket, alapszabályokat és a netáni szokásos jogot is*. Felmerülhet valamely anyagi közigazgatási rendelet megsértése is, vagyis a közigazgatás területén tett olyan rendelkezésé, amely a hatóságokhoz intézett szolgálati parancsot tartalmaz; vagy pedig valamely alakszerű, jogalkotó rendelet megsértése, amely valamely jogszabály elrendelését tartalmazza, ha ilyen a népképviselő hozzájárulása nélkül is jogszzerűen kibocsátható. Legtöbbször a jogalkotó rendeletek, különösen ezeknek egyik faja, t. i. a végrehajtási rendeletek jönnek itt figyelembe, akár a birodalom, akár egyes államok bocsátják ki ezeket. A feltevés itt az, hogy a törvény maga intézkedik a rendeleti szabályozás iránt, vagy hogy ez a törvény szerint megengedhető. Törvényellenesnek kell tartanunk általában azt, amit a törvény tilt, amire a törvény nem nyújt alapot, amire nincs jog, vagy ami harmadik személyek jogait sérti. A törvény helytelen magyaráza-

tán alapuló határozat szükségképpen törvénysértő. Az elnök köteles a feltételek fenforgása esetén kifogással élni. A kifogás gyakorlása rá nézve semmi hátránnyal nem járhat. A *kifogásra határidő* megállapítva nincs, de annak a határozat végrehajtása előtt kell történnie. Kétséges, hogy a *felügyeleti hatóság adhat-e utasítást az elnöknek*. Kétségbe kell vonni, hogy a birodalmi biztosítás terén az elnökkel szemben törvényesen megengedett volna az alakszerű utasítás. Az eddigi jogban a kifogás *alakja* a felügyeleti hatósághoz való jelentés volt. Most az ehhez intézett panasz alakjában történhetik. Annyiban is módosult a korábbi jogállapot, hogy ezelőtt a kifogásnak kifejezett indokolással kellett történnie, most pedig már ez nincs előírva. Kérdéses, hogy kötelező-e a »kifogásolás« szó használata. Ha nem, úgy a felügyeleti hatóságnál olykor kételyek merülhetnek fel, hogy a panaszt kifogásolásként tegye-e intézkedés tárgyává. Nézetem szerint a »kifogásolás« kifejezésnek hiánya nem bir jelentőséggel, ha a körülményekből világosan kitűnik, hogy a panasz a kifogásolást célozza és ha az hatásköri túllépést, vagy törvénysértést panaszol. A *döntés tárgya* vagy a kifogásolt rendelkezés megsemmisítése, vagy az azt megtámadó panasz elutasítása. Ellenben a felügyeleti hatóság jogkörén kívül esik, hogy a kifogásolt határozatot mással helyettesítse. A kifogásolás célja csak az, hogy megakadályozza, hogy az illető határozó szerv jogkörét túllépő, vagy a törvényt sértő határozata végrehajtsák, vagy joghatást gyakoroljon.

Egységesen vannak szabályozva továbbá a biztosítási teherviselők szerveinek tagjaivá, a *tiszteletbeli állásokra* való megválaszthatóság feltételei. (12. és köv. §§.) Csak teljes korú német honosok választhatók. Feltétel a német *honosság*. A »német« kifejezés tehát nem nemzetiségi értelemben veendő. Lengyelek, dánok, litvánok, mazurok stb., *amennyiben* német honosok, megválaszthatók. A teljeskorúságot pedig a polgári törvénykönyv 2. és 3. §§-ai értelmében kell venni. Nem lehet megválasztani 1. azt, aki büntetőbírói elítéléséből következően közhivatalok betöltésére való képességét elvesztette, vagy olyan büntett vagy vétség miatt, amely ennek a képességnek elvesztését vonhatja maga után, büntető eljárás alatt áll, ha a főeljárás (Hauptverfahren) ellene elrendeltetett; 2. azt, aki bírói rendelkezés következtében a vagyona feletti rendelkezés jogában korlátozva van. A vállalkozók és más munkaadók képviselője gyanánt megválasztható, aki rendszerint legalább egy olyan biztosításra kötelezettet foglalkoztat, aki a biztosítás illető teherviselőjénél van biztosítva. A vállalkozókkal és más munkaadókkal egy tekintet alá esnek a meghatalmazott üzemvezetők, a betegsegélyező pénztárakba való választásoknál az illető munkaadók üzletvezetői és üzemi tisztviselői is (332. §. 2. bek.), a szakszövetkezetekbe való választásoknál pedig a szövetkezeti tagok törvényes képviselői is.

Nem választhatók az olyan hatóság tagjai, amelynek valamely biztosítás teherviselője felett felügyeleti jogköre van.

Fontos, hogy a választásnak az *arányos választás* elvei szerint kell történnie. Ez az összes biztosítási ágakra áll. A betegsegélyező pénztárak legfontosabb nemeinél eddig is meg volt engedve az arányos választás, feltéve, hogy az közvetlen és titkos volt. A birodalmi kancellár által a betegsegélyező pénztárak részére kibocsátott mintaalapszabályok kifejezetten reámutatnak ennek megengedhetőségére. Tényleg azonban csak két württembergi községben, Ravensburgban és Heilbronnban hozták be a helyi betegsegélyező pénztáraknál az arányos választást, mindkét helyen azonban az úgynevezett megállapított lajstromok (gebundene Listen) elavult és rossz rendszerével. Ez az alak látszólag egyszerű ugyan, de a pártvezetők hatalmának erősítését jelenti, akik az által, hogy a javaslati lajstromokat

maguk készítik, maguk tartják kezükben, hogy kiket válaszszanak meg, kiket nem. Példásnak látszik ellenben az a szabályozás, amelyet a Majna melletti Frankfurtban felállított ipari bíróság 1906. évi július hó 17. napján kelt helyi alapszabályai behoztak. Egyébként gondoskodás történt arról, hogy a tisztséget különös ok nélkül sem visszautasítani, sem pedig elhanyagolni nem szabad. (17., 18. §§.).

Az elnöknek büntető jogköre van azokra az esetekre, amelyekben az igazgatóságnak valamely tagja »kötelességei teljesítése alól kivonja magát.«. A kifcjezés magában foglalja a tisztségről való lemondást, vagyis azokat az eseteket, amelyekben valaki a tisztség további betöltését és így az azzal járó kötelességek teljesítését, törvényes ok nélkül megtagadja. Minthogy a tisztség a választás következtében törvény erejénél fogva illeti meg a választottat, ezért a választási időszakon belül a tisztségről való egyoldalú lemondás nem foghat helyet. A tisztségről való lemondás joghatálya nem függ attól, hogy azzal szemben érvényesítik-e a kilátásba helyezett büntetéseket vagy sem. A lemondási nyilatkozattal azonnal véget ér a tisztség, megszűnnek az azzal járó jogok és kötelezettségek. A tisztségről való lemondás tehát megengedhetősége szempontjából felülbírálás alá esik és alkalmat adhat az elnök intézkedésére. Azonban sem az elnök esetleges hozzájárulása a lemondáshoz, sem pénzbüntetések kiszabása, sem valamely más közegnek későbbi cselekményei vagy mulasztásai nem érintik a lemondás joghatályát. Ellenkezőleg, annak a nyilatkozatnak, amely a tisztségről való lemondást foglalja magában, közvetlen hatása van. A dolog természetében fekszik, hogy nem lehet a tisztség megtartása végett kényszerítést gyakorolni.

A kötelesség tényleges megtagadásának kell tekinteni bármely magatartást, amely a hivatali tevékenység megkezdését vagy folytatását meg-hiusítja. A megtagadással egyenlő az elvállalt tisztség gyakorlásának elmulasztása. A tényleges megtagadás eseteit nem lehet előre kimerítően megállapítani. Ez alá a fogalom alá esnek azonban: valakinek elmaradása az ő bemutatására szolgáló ülésből, a hanyag kötelességteljesítés, az ülésekről való elmaradás, valamint az az eset is, ha az igazgatóság valamely tagja »kellő mentség nélkül nem jelenik meg idejekorán az üléseken«. A büntetés kiszabása ellen panaszszal lehet élni.

Hogy a munkások a tisztségükkel járó kötelességük teljesítésében ne gátoltassanak, megállapítást nyert, hogy a biztosítottak képviselői kötelesek munkaadójuknak bejelenteni minden meghívásukat, amelyet a biztosítási szervek üléseire kapnak. Ha ezt idejében megteszik, úgy a munkából való elmaradásuk nem jogosítja fel a munkaadót arra, hogy a munkaviszonyt felmondási idő mellőzésével megszüntesse. Túlságos nagynak azonban nem mondható ez a védelem, miután a munkaadó a felmondási idő betartásával mégis 14 napos határidőre felmondhatja a munkaviszonyt. (Ipartörvény 123. §.) Itt csak a vállalkozók szociális lelkiismeretének felébresztése és élénkítése, a közvéleménynek különösen a sajtó útján gyakorolt hatalma segít. Baj volna, ha csak a gazdasági harc eszközeivel (munkabeszüntetés, bojkott) kellene erre a munkaadókat megtanítani.

A munkásbiztosítás szerveinek ténykedéseiben hű üzletvitelt (getreue Geschäftsverwaltung) kell megkövetelni. Pénzbeli és büntetőjogi hátrányok sújtják azokat, kik ez ellen vétnek. Történhetik ez akár cselekvőleg, akár mulasztásokkal, pl. valamely káros rendszabály meg nem akadályozása legalább is ellentmondás útján, a kifogás elmulasztása, továbbá figyelembe jönnek oly kötelezettségek is, amelyek bizonyos különleges rendelkezések tartalmából következnek. (RVO. 25—27. §§.) A kérdés a kötelességek ama körén fordul meg, amely az illető tisztséggel együtt jár, vagy amelyet a körülmények különleges állásában megkövetelni lehet. A pénztárak, szakszövetkezetek és biztosító intézetek igazgatósága köteles az alkalmazottak

tevékenységét, különösen pedig a pénzügyi gazdálkodást ellenőrizni. A törvény két esetre a *tisztségből való elmozdítást* is megállapítja. Az egyiket kötelezően arra az esetre, ha valamely megválasztottról oly tények jönnek tudomásra, amelyek megválaszthatóságát vagy az ügyvitel tekintetében való bizalomraméltóságát kizárják. Az elmozdítás másik esete indítványra történik akkor, ha valakinél a választási időszak alatt olyan körülmények következnek be, amelyek őt a tisztség visszautasítására jogosították volna. A tisztségből való elmozdítás határozat *alakjában* történik.

Felügyeletre mindenhol szükség van, ahol önkormányzati szervek működnek. Ezeknek az állam és birodalom szervezetébe kell illeszkedniök. A felügyelet feladata annak a megállapítása, hogy ezek jogszerint megállapított hatáskörük keretében maradnak-e. Így mondja a RVO. (30. §.): »A felügyeleti hatóság felügyeleti joga arra irányul, hogy a törvény és az alapszabályok betartassanak.« Nehézségek akkor támadnak, amikor konkrét esetben azt kell megállapítani, hogy az önkormányzat korlátai nem tolódtak-e el. A RVO. 30. §-ában csak általános elvet állít fel és 31.—34. §§-aiban csak egyes jogköröket rendez. Ezenkívül a 2—6. könyvek a betegségi, baleseti, rokkantsági és hozzátartozói biztosítási jogban a felügyeletre vonatkozó különleges rendelkezések egész sorát állapítják meg, amelyeket az 1. könyv rendelkezései kiegészítenek, a 30. §. pedig a valamennyi felett uralkodó elvet tartalmazza. (Összehasonlítandók: 377—379., 406—413., 722—725., 846., 985—987., 1158., 1379., 1381. és 1382. §§) Azonban teljesen sem itt, sem a további határozmányokban nincs körülírva a felügyeleti hatóságok felügyeleti jogköre. Minden esetre áll az, hogy mindent meg kell tenniök, ami szükséges, hogy a biztosítási teherviselők üzleti tevékenysége helyes mederben folyjon, amennyiben e rendelkezésekkel nem korlátozzák az önkormányzatot és nem érvényesítenek oly célszerűségi mozzanatokat, amelyeknek a törvény és alapszabályok korlátain belül és üzletvitelük keretében való figyelembe vétele kizárólag a biztosítási teherviselőknek feladata.

A felügyeleti jog lényege a felügyeleti működésben, nem pedig pozitív értelemben való tevékenységben jelentkezik. A felügyeleti hatóságok felügyeleti jogát meg kell különböztetni egyéb ténykedésüktől, amely több irányban kiterjed a birodalmi biztosítás egész területére és alapszabályi rendelkezések jóváhagyását, vitás ügyek eldöntését stb. is magában foglalja. A felügyeleti hatóság mindenkor megvizsgálhatja a biztosítás teherviselőjének ügy- és számadás-vitelét. Avégett, hogy erről tájékozódjék, attól sem zárható el, hogy az igazgatósági üléseken, közgyűléseken és bizottsági üléseken képviseltesse magát. A biztosítás teherviselői szerveinek tagjai, bizalmi férfiai, tisztviselői és alkalmazottai a felügyeleti hatóságnak vagy megbizottjának kivánságára kötelesek az összes könyveket, számadásokat, okmányokat és tárgyalási iratokat, valamint az őrizetükben levő okiratokat, értékpapírokat és készpénzállományt bemutatni és velük mindent közölni, amit a felügyeleti jog gyakorlása szempontjából tőlük követelnek. A felügyeleti hatóság követelheti, hogy a szervek ülésekbe összehivassanak; ha pedig ennek meg nem felelnek, maga is kitűzheti az üléseket és vezetheti a tárgyalásokat. Harmadik személyek jogainak sérelme nélkül és amennyiben a törvény mást nem rendel, dönt a szervek és tagjaik jogai és kötelezettségei körül keletkezett vitákban, az alapszabályok magyarázata és a választások érvényessége tárgyában. A felügyelet alatt állnak a biztosítás teherviselője által létesített vagy fentartott üdülőtelepek, gyógy- és ápolóintézetek is. A felügyeleti hatóság felügyeleti szemléinél a munkaadók és biztosítottak képviselőinek közreműködését is igénybe veheti.

A »határidőkről« szóló fejezeten (124.—129. §§.) meglátszik a polgári törvénykönyv befolyása. Különösen ki kell emelni azonban, hogy a jog-

orvoslati határidő rendszerint a határozat kézbesítésétől számított egy hónap (128. §.) és hogy a jogorvoslatokat ott kell benyújtani, ahol afelett határoznak. (129. §.) Itt kellő megértéssel találkozik az az előítélet, amelylyel a jogorvoslattal élők legtöbb esetben viseltetnek az ellen a hatóság ellen, amelynek határozata ellen panaszkodnak és a melynél nem szívesen nyújtják be jogorvoslatukat. A »tilalmak és büntetések«, amelyek a 139.—148. §§-ban vannak megállapítva, körülbelül megfelelnek az eddigi határozmányoknak. (Betegségi biztosítási törvény 80., 82., 82. c. §§. Ipari baleset-biztosítási törvény 141. §. Rokkantsági biztosítási törvény 178. §. 2. bek. és 180. §.) »Helyibér« (Ortslohn) cím alatt (149—152. §§.) az eddigi betegségi biztosítási törvényben (8. §.) érvényes jog az összes biztosítási ágakra irányadóvá tétetett, a következő tétel előrebocsátásával: »Helyibérként tekintendő a közönséges munkások helyben szokásos napibére.« Ez széles körökre csalódást jelenthet. Az egyéni bérnek erősebb figyelembevételét kellett volna biztosítani. A *foglalkozási hely* (Beschäftigungsort) (153., 156. §§.) határozmányai nem oldották meg azokat a nehézségeket, amelyeket az eddigi jog, különösen a betegségi biztosítási törvény 5. a. §-a felszínre vetett. Nagyban és egészben *lényeges* módosítás nélkül átvették az eddigi jogtételeket. Jelentős szabály, hogy oly személyekre nézve, akiket valamely meghatározott munkatelep lényegileg csak egyes váltakozó munkákkal, különböző helyi és kerületi betegsegélyező pénztárak területén foglalkoztat, ez a meghatározott munkatelep tekintendő foglalkozási helyük gyanánt. Ugyanez áll a biztosítottokról arra az időre nézve, amelyben a munkaadó részére egyes rövidebb tartamú munkákat a meghatározott munkatelepen kívül végeznek. Ugyanez áll végül azokra a személyekre nézve is, akik kizárólag a meghatározott munkatelepen kívül teljesítendő egyes munkák elvégzésére nyernek alkalmazást, amennyiben e munkatelep ugyanannak a biztosítási hivatalnak a területén van, mint az ő munkahelyük. A »külföldi törvényhozás« két §-a közül az életbeléptetési törvény 31. cikkének megfelelő 158. § némi feltűnést keltett. Eszerint a birodalmi kancellár elrendelheti a szövetségi tanács hozzájárulásával, hogy valamely külföldi állam honosaival és hozzátartozóikkal szemben *megtorlási jog* gyakoroltassék.

A 160. §. meghatározza a »díjazás« (Entgelt) szó fogalmát, de csak akként, hogy ez egyértelmű a fizetéssel vagy bérrel és hogy azok a nyereségi jutalékok, dologi és egyéb illetmények szintén hozzászámítandók, amelyeket a biztosított, hacsak szokásszerűleg is, fizetés vagy bér helyett vagy mellett a munkaadótól vagy valamely harmadik személytől kap, pl. a *pincér* borraavalója. Hogy azonban fogalmilag mi a díjazás, azt a törvény nem mondja meg. A dologi illetmények értékét helyi átlagárak szerint kell számításba venni. Ezeket az árakat a biztosítási hivatal állapítja meg. Nincs azonban kiemelve, hogy meghatározott évszakonként új megállapításoknak kelljen történniök. A 161. §. egyszersmindenkorra megállapítja, hogy a mezőgazdasági üzemekre, munkaadókra, vállalkozókra és alkalmazottakra vonatkozó szabályok az erdőgazdasági üzemekre stb. is vonatkoznak. A 162. §. megállapítja a *házi iparosok* fogalmát. Ilyenekként kell tekinteni, az általuk foglalkoztatott személyek számára való tekintet nélkül, azokat az önálló iparosokat, akik saját üzemi telepükön más iparosok megbízásából és számlájára ipari termékeket állítanak elő vagy dolgoznak fel. Ez akkor is áll, ha ilyen iparosok a nyers- és segédanyagokat maguk szerzik be, valamint arra az időre is, ami alatt átmenetileg saját számlájukra dolgoznak. Azt a más oldalról tett kifogást, hogy az önálló iparos fogalmát nem kellene ismervül felállítani, nem tartom alaposnak. Ellenben azt hiszem, hogy csak a bírászkodási joggyakorlat fogja annak vizsgálatát lehetővé tenni, hogy a körülményekhez képest az önállóság megállapítását el lehet-e fogadni, vagy sem. Így tehát a meghatározásnak mindenesetre csak relativ jelentősége van.

A német tengeri jármű fogalmának meghatározásával (163. §.) és azzal a megállapítással, amely szerint az üzleti év azonos a naptári évvel (164. §.), befejezhetjük a közös határozmányok körét.

* * *

A RVO-ban a német birodalom nemcsak eddigi törvényeinek összefoglalását nyerte. A betegségi biztosítás terén elvi kérdések alapvető módosításon mentek keresztül. A szervezeti felépítés új alapokra helyeztetett, amelyeknek hatásáról nem kell ugyan túlságos lelkesedéssel ítéletet alkotni, amelyek azonban mégis merész törvényhozási kísérletként jelentkeznek a biztosítási ágak kölcsönös megközelítésének irányában. Még azokon a területeken is történt részleges reformmunka, amelyek elvileg nem kívántak lényeges újításokat alkotni. A baleseti és rokkantsági biztosítás terén. A hátrahagyottak biztosításához mindazok a hiányok fűződnek ugyan, amelyek a törvényhozónak »a sötétbe ugrását« kísérhetik; de itt is megtalálható a nagy mű értéke a közvetlen szociálpolitikai jótéteményeken kívül abban a mélyreható törekvésben, hogy új és mindinkább nehezzé vált társadalmi, politikai és gazdasági viszonyok számára a helyes jogi formát megtalálja.

A német szociális jogtudomány figyelmét mindenkor a külföldi fejlődésre is fordította. Erejének gyökerei részben a jog összehasonlításában nyugosznak. Kívánom, hogy a külföld szellemi élete is behatóan elsajátítsa azt a tartalmat és szociális irányzatot, amelyet az 1911. évi július hó 19-ikén kelt németbirodalmi biztosítási törvény oly jól érthetően kifejez.

SZEMLE.

MUNKAVISZONY.

A szakszervezetek szerződéskötési képességének fejlesztése kereskedelmi tevékenységükkel.

Irta: dr. Szirtes Artur.

Természetesen a kollektív munkaszerződés, illetve, *Sinzheimer* szavával élve, a munkaszabályszerződés kötési képességről van szó. A javaslat az, hogy a szakszervezetek folytassanak kereskedelmi tevékenységet is, és pedig azért, hogy így vagyona tegyenek szert, amelylyel aztán a kollektív munkaszerződés oly megszegése esetére, melyért a szakszervezet felel, kellő anyagi garanciát tudnak nyújtani. A kérdés eme beállítása francia eredetű. Az ismert *Waldeck Rousseau-Millerand*-féle tervezet pedzi először ezt a javaslatot, újabban pedig egy francia jogi író, *Maurice Palmade* fejti ki az eszmét a maga jogi vonatkozásaiban teljes részletességgel. (*L'extension de la capacité contractuelle des syndicats ouvriers*, Bordeaux, 1910.)

Különösen három igen vitatott kérdés az, amely a javaslatban első pillantásra is nyomban felmerül: a kollektív munkaszerződés megszegésének fogalma, a szakszervezeteknek a kollektív munkaszerződés megszegése esetén megállapítandó kártérítési kötelezettsége, és a szakszervezetek kereskedelmi tevékenységének megengedhetősége.

Lotmar »Der Arbeitsvertrag«-ja és *Sinzheimer* »Der korporative Arbeitsnormenvertrag«-ja nyomán a tudomány és a francia, német, svájci, belga, dán és egyéb oly sokáig ingadozott bírói joggyakorlat a kollektív munkaszerződés legalapvetőbb vonásában, az »Unabdingbarkeit« kérdésében végre egyöntetűleg megállapodott. A kollektív munkaszerződés *lex perfecta*: a vele ellenkező egyes munkaszerződések semmisek. Megállapodott a gyakorlat az eme szerződés kötésének leglényegesebb formai kér-

déseiben is. De még nem állapotodott meg sem tudomány, sem gyakorlat a kollektív munkaszerződés megszegésének fogalmában, mely kérdés megoldása az új dogmatikának még egyik legégetőbb feladata. Hiányzik még e téren egy esetről-esetre megalakítandó választott bíróság egységes gyakorlata, mely a *rebus sic stantibus* és egyéb a kollektív munkaszerződés természetében rejlő alapelvek szem előtt tartásával a szerződészegés fogalmát ez új területen megnyugtató módon szabályozná.

Hiányzik a tudomány és gyakorlat megállapodása a kollektív szerződést kötő szakszervezetek kártérítési kötelezettségének kérdésében is. Az idevágó angol, francia és német jogi és szociálpolitikai viták közismertek. A jogászok közül *Sinzheimer* az, aki, nézetem szerint, a megnyugtató megoldáshoz a legközelebb jár, midőn a szakszervezetek feltételes kártérítési kötelezettségének (»ha a szakszervezet egyes szerződészegő tagjai között bizonyos határidőn belül nem tud rendet teremteni...«) és a szakszervezetek vagyonán eszközözendő végrehajtás nagyfokú megszorításának követelményeit állítja fel. (I. m. II. köt. 288. és 291. lapok.) Ezek a bizonyára még nagy mértékben kiegészítendő technikai javaslatok természetesen csak akkor alkalmazhatók, ha a munkások és munkáltatók választott bíróságai a szerződészegés fogalmát legalább megközelítőleg már kiépítették.

A most érintett két kérdés megközelítő megoldását feltételezi a szakszervezeteknek szerződéskötési képességük fejlesztése szempontjából javasolt kereskedelmi tevékenysége kérdése.

A franciák eszmemenete az, hogy a szakszervezetek szerződéskötési képessége elképzelhetetlen lévén a szerződés megszegéséből eredő kártérítési kötelezettségük nélkül, a szakszervezeteket e kártérítési kötelezettségre képesekké, vagyis vagyonosakká kell tenni. Ez pedig a vagyontalan francia szakszervezeteknél semmivel sem érhető el hatályosabban, mint hogy a szakszervezetek kereskedelmi tevékenységet is fejtsenek ki. *Palmade* (i. m. 233. és köv. ll.) a *Millerand*-féle tervetből indulva ki, e kereskedelmi tevékenységet bizonyos részvénytársasági formában (société anonyme) képzeleli, melynek alaptőkéje a szakszervezeti tagok tagsági díjával fizetendő részvényekből állana. Az összes részvények itt kivételesen egy kézben, a szakszervezet kezében lennének; a szakszervezet és kereskedelmi vállalata ugyanis jogilag különálló két korporációnak képzelendő és így az alakuló közgyűlés után az összes részvények a szakszervezet tulajdonába mehetnek. A további közgyűléseken aztán a szakszervezetnek e célból kiküldött képviselői szerepelnek részvényesekként; természetesen e közgyűlések is megkülönböztetendők a szakszervezet közgyűléseitől. A nyereség azután — és ezen nyugszik a kérdés súlypontja — magát a szakszervezetet és nem annak tagjait illeti. Így, ha a vállalat jó, a szakszervezet — tagjai anyagi erejének külön igénybevétele nélkül — vagyonra tehet szert. Maguk az esetleg alkalmazott tagok épp úgy alkalmazottai, munkásai a szakszervezet vállalatának, mint ahogy a többi tagok más műhelyek vagy gyárak alkalmazottai és épp úgy húzzák bérüket is. A nem alkalmazott tagok pedig — hiszen hogy is alkalmazhatná a szakszervezet kis vállalata a szakszervezet összes tagjait? — semmi egyéb hasznot nem húznak, mint hogy szakszervezetük vagyona gyarapodván, annak szerződéskötési képessége erősödött.

Eme javaslat ellen úgy munkáltató, mint munkásrésztől kézenfekvő egy-egy ellenvetés. A munkáltatók — iparosok, kereskedők — azt fogják mondani, hogy a szakszervezeteknek az ő üzletkörükbe eső kereskedelmi tevékenysége a versenytilalom elvébe ütközik. Ez az ellenvetés azonban meg nem áll, mert a kereskedelmi vállalat nem a szakszervezet tagjainak, hanem a szakszervezetnek vállalata: magának az illető konkurrens vállalatnál alkalmazott szakszervezeti tagnak a szakszervezet vállalatának vitelébe semmi beleszólása, annak érdekében semmi irányban közre nem mű-

ködik, attól fizetést nem húz, nyereségrészesedést nem kap. Munkás-résről viszont az az ellenvetés fekszik kézen, hogy a szakszervezetek ily irányú tevékenysége a szakszervezeteket eredeti céljuktól, a munkásság élete tökéletesítésének kiküzdésétől, könnyen eltérítheti és a termelők bűneibe, a lihegő verseny összes hibáiba ejtheti. Ezzel szemben viszont az áll, hogy a szakszervezet kereskedelmi vállalata egész nyereségét éppen a munkások életének tökéletesítését célzó szerződések kiküzdésének és betartásának céljaira gyűjti és mindenestre tartózkodni fog attól, hogy alkalmazottainak munkaerejét, akiknek érdekében vállalatát tulajdonkép fentartja, kizsákmányolja.

Bármennyi is legyen azonban az ellenvetés, a javaslat mindenestre érdekes és megérdemli, hogy az érdekelt szakkörök Magyarországon is foglalkozzanak vele.

Munkaadó mulasztása mint gondatlanságból okozott emberölés vétsége. A kir. Kúria 1.258/912. számú ítéletével 1912. február 21-én kimondta, hogy a munkaadónak kötelességében áll minden óvintézkedést megtenni arra nézve, hogy alkalmazott munkásai testi épsége és élete veszélynek kitéve ne legyen. Ha munkaadó ezt a köteles gondosságot elmulasztotta s ezáltal okozója lett annak, hogy az egyik munkás a forró malátával telt tartályba beleesett és oly súlyos égési sebeket szenvedett, hogy ennek következtében elhalt, mulasztása miatt büntetőjogilag felelős.

Hideg, nem fűtött munkahelyiségből eredő kár. A munkaadó kártérítési kötelezettségét mondotta ki a berlini iparbíróság a munkatermek hiányos fűtése miatt. Akkordban dolgozó aranyozó munkások, mivel a munkaterem hőmérséke 10° C-ra szállott alá, képtelenek voltak tovább dolgozni és az elvesztett munkaidőre kárpótlást kértek a munkaadótól, amit panaszukra a bíróság meg is ítelt azzal az indokolással, hogy a munkaadó köteles a munkahelyiséget úgy berendezni és karban tartani, hogy a munkások egészsége olyan módon legyen megvédve, mint azt az üzem természete megengedi. Elegendő világosságról, friss levegőről, a por eltávolításáról gondoskodnia kell. Épígy kell megfelelő hőfokról is gondoskodnia, amit ha elmulasztott, az ebből származó kár megtérítésére köteles.

A bányamunkások sztrájkja véget ért Angliában és Németországban is. Angliában elfogadta a parlament a minimális munkabér elvét és bérmegállapító bizottságok létesítését. A bérbizottságok megállapításai azonban nem bírnak döntőbírósi jelleggel és nem korlátozzák a sztrájkjogot. A bányamunkások ragaszkodtak ugyan ahhoz, hogy a törvény a minimális bér összegét is állapítsa meg s a szövetség vezetősége által elrendelt általános szavazásnál a sztrájk beszüntetése mellett csak a kisebbség szavazott. De minthogy a sztrájk megkezdését kétharmad többséggel határozták el, a vezetőség azon az állásponton volt, hogy a továbbfolytatáshoz is a kétharmad többség szükséges. Ezen az alapon javasolta a sztrájk beszüntetését, ami tényleg — habár nem minden ellenállás és zavar nélkül — meg is történt.

Németországban a sztrájk beszüntetését a keresztény szakszervezet magartartása tette szükségessé. Ez a szervezet — melynek vezetője az 1905. évi ruhrvidéki sztrájknál a sztrájkbizottság elnöke volt — most nem vett részt a mozgalomban s ez alkalmat adott a kormánynak, hogy egész hadsereg rendőrt és katonaságot rendeljen ki a »dolgozni akarók« védelmére. Ez a hatósági beavatkozás a sztrájkvezetőséget arra készítette, hogy a harc megszakítását javasolja a sztrájkolóknak, amit azok el is fogadtak.

A bányatulajdonosok a sztrájk kitörése előtt tett azon ígéretüket, hogy április elsejétől — amikortól a szénárak emelkednek — a munkabéreket fel-emelik, csak nagyon csekély részben teljesítik. Megszűnt a sztrájk az alsó- és felsősziléziai telepeken is, Szászországban azonban még tovább tart.

Az ausztriai (csehországi) telepeken a sztrájk megegyezéssel ért véget. Északi Csehországban átlag 8%-os béremelést értek el a sztrájkolók, a kelet-csehországi telepeken a csekélyebb béremelésen kívül különböző visszasságok megszüntetését (a világítás s egyéb kérdésekben) eredményezte a sztrájk.

Az építőiparosok nemzetközi kongresszusa Rómában 1912 április hó 22—25-ig tartatik meg. A kongresszus felöleli a munkaadó és alkalmazott viszonyának egész komplexumát. Így többek között tárgyalás alá veszi a kongresszus a kollektív szerződést, a munkaadó és alkalmazott közti konfliktusok egyöntetű elintézését, a munkanélküliséget, annak vizsgálatát, minő összefüggésben van a munkaidő korlátozása a produktivitással és a munkabérekkel. A magyarországi építőiparosok szövetsége a kollektív szerződés kérdésében a kongresszus elé véleményt terjesztett. A vélemény gondolatmenete nagyjában a következő: Praktikus munkát akarunk végezni — kizárólag a kollektív szerződéseknek általunk tapasztalt praktikus eredményeiből kívánjuk levonni következtetéseinket — ez a vélemény alapja. Ennek megjelölése után konstatálja, hogy a munkásszervezetek a kollektív szerződések kötésénél — különösen Magyarországon — legelősebben a következő pontok felvételét követelik: a minimális béreket, az akkordmunkák eltörlését, a szakszervezeti közvetítés kizárólagosságát és ezzel kapcsolatban csupán szakszervezetbe tartozó munkások felvételét, a szakszervezeti bizalmiférfiak elismerését, az inasok számának korlátozását. Sorra veszi e követeléseket és megállapítja, hogy azok részben úgy a munkásság, mint a munkaadók, részben a munkaadók és az ipar szempontjából károsak. Nem fogadja el a vélemény azt az álláspontot, hogy a kollektív szerződések az ipari béke biztosítására alkalmasak. A munkaadók érdekében nem tartják elfogadhatónak a kollektív szerződéssel együttjáró egyeztetőhivatalok és döntőbíróóságok rendszerét, mert ezek állásfoglalása az egyoldalú szociális gondolkodás ténfoglalása folytán nem lehet igazságos. Kéri végül a vélemény a nemzetközi kongresszust, hogy ha érvei dacára a kollektív szerződés mellett foglalna állást, tartózkodjék olyan határozat hozatalától, melynek alapját az a kívánság képezné, hogy a kollektív szerződés már most törvényes szabályozás tárgyát képezze.

Szabómunkások bérmozgalmai. Lapunk folyó évi 7. számában ismertettük a budapesti szabómesterek és munkások között létrejött árszabályegyezményt. Megemlítettük ugyanott a szabómunkásoknak vidéken még folyamatban volt árszabálymozgalmait. E mozgalmak azóta már befejeződtek. *Kolozsváron* 6 hétig tartott a kizárásokozta harc, mely végül is megegyezéssel végződött. Az új árszabályt 4 évre kötötték meg. Az eredmény a munkások részére $\frac{1}{2}$ órás munkaidőrovidítés és 8—12 százaléknyi béremelés. A munkaidő ezentűl naponta $10\frac{1}{2}$ óra (a nyári hónapokban napszabók részére 10 óra), a munkabér minimuma a hetibérben dolgozó kézimunkások részére 18, napszabók részére 27 korona. Ugyancsak egyezséggel végződött a *miskolci* és *kassai* szabómunkások sztrájkja is. Kassán öt évre kötötték a szerződést évenként emelkedő bérskálákkal. Miskolcon pedig 4 évre, olyformán, hogy az első két évre 6, a második két évre 8 százalék lesz a béremelkedés. *Kecskeméten* békés úton kötöttek egyezséget — meghatározott időre, — melynek eredménye 10—15 százaléknyi béremelés és $\frac{1}{2}$ órás munkaidőrovidítés. Ugyancsak békés úton kötöttek egyezséget 2 évi időtartamra a nagyváradi nőszabók. Jelenleg Maros-Vásárhelyen sztrájkolnak a szabómunkások.

A németországi nagy szabósztrájk és kizárás véget ért. Ebben a harcban a kormány megbízásából dr. Hiller frankfurti városi főtisztviselő közvetítette a békét. A német szabóiparban ugyanis általános szerződés áll fenn a munkások és munkaadók szervezetei között, mely meghatározza, hogy sem sztrájkot, sem kizárást nem szabad foganatosítani, mielőtt a két fél szervezeteinek központi vezetőségei a békés kiegyenlítést meg nem kísérelték. 1908 óta ez a békés megegyezés sikerült is még minden évben. A folyó év februárjában tartott egyezkedő tárgyalásokon azonban a munkaadók kijelentették, hogy ha csak egy városra vonatkozólag is nem sikerül a megegyezés, a létrejött egyezségek is semmiséknek tekintendők. Így is történt. A munkások nem fogadták el a munkaadók ajánlatait s 24 városban sztrájkba léptek. A munkaadók erre kizárást határoztak. A kizárás nem volt ugyan teljes, de mindamellett 15.000 szabómunkás volt részint sztrájkban, részint kizárva. A dr. Hiller által közvetített tárgyalásokon azután a munkaadók feladták azt az álláspontjukat, hogy az összes vitás árszabályokra egy megállapodásban határozzanak s városonként vették tárgyalás alá az árszabályokat, miután előzőleg már abban megállapodtak, hogy minimálisan 5% béremelést minden árszabályban biztosítanak. Ily alapon azután a végleges megegyezés is létrejött s április második hetében a munkát mindenütt újra megkezdték.

A betegápoló személyzet munkaviszonyai régen megérték a törvényes szabályozásra. A német birodalmi gyűlés figyelme is ráterelődött most ezekre a rendezetlen, gyakran határtalan megterhelést eredményező állapotokra a haladó néppárt egy határozati javaslata folytán, amely a betegápoló személyzet munkaviszonyainak törvényes szabályozását követeli. De a szakmabeliek is több ízben kérték helyzetük törvényes szabályozását, különösen pedig a maximális munkaadó meghatározását. Remélhető, hogy az ezúttal végre sikerülni is fog, miután az a törekvés is megnyilvánul, hogy a betegápoló személyzet az ipartörvény védelme alá helyeztessék.

Gyermekmunka korlátozása az utcai árúsításnál. Az angol alsóházban törvényjavaslat áll tárgyalás alatt, mely általában eltiltja, hogy 17 éven aluli fiúk és 18 éven aluli leányok utcán árúsítsanak. Az általános tilalom alól azonban számtalan kivételt engedélyez. A tárgyalás során indítványozták, hogy az összes gyermekvédelmi törvényeket egyesítsék, illetőleg, hogy egységes alapelvek szerint szabályozzák a gyermekek védelmét. A kormány az indítványt jóakarattal fogadta s a további tárgyalások során — a javaslatot második olvasásban elfogadták — a bizottság az elhangzott kívánságokat figyelembe fogja venni.

A centralizmus a dán szakegyesületekben. Dániában a munkás-szakegyesületekben áramlat észlelhető az eddigi túlagos centralizáció ellen. Ez kifejezésre jutott a legutóbbi szakszervezeti kongresszuson is. A kongresszus a centralizáció előnyeit kifejezetten hangsúlyozva, egyszersmind azt az álláspontot fogadta el, hogy az egyes szervezeteknek az eddiginél nagyobb mozgási szabadság biztosítandó. A kongresszus bizottságot küldött ki, hogy a szervezeti kérdéseket tanulmányozza s a legközelebbi kongresszus elé javaslatot terjesszen.

Az amerikai szakegyesületek legutóbbi nagygyűlésén (1911. nov. 13—26) Gompers elnök panaszkodott, hogy a munkástörvényhozás az Egyesült-Államokban nem halad előre. A kongresszusnak ugyan 15 tagja van a szakegyesületekből, de ezek, minthogy különböző pártokhoz tartoznak (11 demokrata, 3 republikánus, 1 szociálista) s minthogy velük szemben egységes pártok állnak, nem bírnak eredményeket elérni. A baleseti veszélyek Amerikában rendkívül nagyok, a munkásvédő törvények csak papíron vannak meg.

A szövetségbe tartozó szervezetek taglétszáma 1911 szeptember elsején 1,756.735 volt s ezzel túlhaladta az eddigi legmagasabb taglétszámot.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Ipari bőrbetegségek.

A munkások *bőrén* feltűnően gyakoriak az oly megbetegedések, amelyeknek ipari eredetéhez kétely nem is férhet. Aki az ipari munka természetét közelebbről ismeri, az kell, hogy ezt ép oly természetesnek találja, mint azt, hogy a legtöbb ipari sérülés a végtagokat éri. Mert hiszen éppen a bőr az a szerve a munkás testének, mely első sorban és állandóan sokféle károsodásnak és izgalomnak van munka közben kitéve. Az ipar-egészségüggyel foglalkozó orvosok már régóta tudják azt, hogy a bőr sokféle ipari betegségre hajlamos és azokban az országokban, ahol az iparfelügyelőkben is jól fejlett a munkásegészségügy iránti érzék, az iparfelügyelők szemléik alkalmával netalán talált bőrelváltozásokat mindig leírják évi jelentéseikben. Mindamelett eddigelé felette hézagosaak voltak ismereteink a bőr ipari megbetegedéseiről. S ezért nagyobb figyelmet érdemel *Herxheimer* tanárnak az az összefoglaló előadása, amelyet »*Die gewerblichen Erkrankungen der Haut*« címmel, a múlt év szeptember elején Frankfurtban, az ottani iparhygienei intézet által rendezett kurzus keretében tartott s most a német orvosi szaksajtó egyik vezető organumában *) közreadott.

Herxheimer szerint az ipareredetű bőrbetegségek sokféle alakban léphetnek fel. Észleltek *erythemát*, *eccemát*, tehát nem szorosan határolt

*) Deutsche Medizinische Wochenschrift. 1912. évl 1. szám.

kóralakokat, épúgy, mint az inkább körülírt, helyhez kötött pörsenést (*acne*), fekélyt vagy daganatokat. Utóbbiak részint jóindulatúak, mint a fejkénél, kőműveseknél, kertészeknél oly gyakori *szemölcsök* (verrucák), részint pedig rosszindulatúak, amint ilyenek a paraffin-, petroleum-, kátrány-, brikettmunkásoknál, a kéményseprőknél már sok ízben észleltettek. A bőr elváltozása lehet felületes s akkor csak elszínesedés képében, főleg a ruháktól be nem takart testrészeken lép fel. Ily *pigmentációkat* láthatunk a molnárok, az anilinmunkásoknál, akiknek kezein sárgás, illetve kékesfekete elszínesedések nem oly ritkák. Az anilinmunkások különben ezenfelül még egy másik bőrbetegséget szerezhetnek munkaközben: a *hyperhydrosist*, amelynek lényege — mint tudjuk — a bő, csillapíthatatlan izzadás. Némely munkás annyit szenvedhet ezen baj miatt, hogy csakis a munka abbahagyásával gyógyulhat. Felületes bőrelváltozásoknak minősítendőek a cipészek jobb térdizületének feszítő oldalán, a hegedűsök, varrónők, írók, reszelővágók, gépszedők ujjain gyakran található kemény és kezdetben fájdalmas szarutülképződések (*hyperkeratosis*) és fagyások. Utóbbiak különösen kocsisoknál, kertészeknél, erdészeknél stb. a szabadban, tél idején, védtelenül dolgozóknál lépnek fel s *Herxheimer* szerint az oly nőknél is felette gyakoriak, akik egyben vérszegények. Szorosan körülírt *fekély* alakjában fellépő bőrbetegséggel gyakran találkozhatunk a cement- és chromsavgyári munkásoknál, cserzőknél, kőműveseknél és gipszszel dolgozóknál. Az utóbbi három foglalkozásbeli munkásember a mészszel való állandó érintkezésnek köszönheti azt, hogy az ujjakon mélyrejáró, körszegélyes fekélyek keletkeznek, amelyeket jellegzetes alakjuk miatt Franciaországban »Pigeon«, »Perdrix«, Németországban »Stiglitz« névvel illetnek. Nem vegyi úton, mint az itt említettekénél, hanem inkább mechanikai úton létesülnek azok a fekélyek, amelyek a cementmunkások orrsővény-nyálkhártyáján oly gyakoriak. A cementgyártással együtt járó nagy porképződés következtében t. i. a munkások orrának belsejébe is hatol állandóan sok por és a munkások, hogy a por által előidézett heves viszketést leküzdjék, piszkos ujjakkal az orrba hatolnak, a viszkető helyeket annyira felvakarják, hogy azon a helyen többé-kevésbé mélyrejáró fekélyek keletkeznek. Ezért *Herxheimer* szerint igen ajánlatos, hogy ezek a munkások orruk belsejét valamely zsiradékkal, lehetőleg Byrolinnal bekenjék, kezüket gyakran mossák, illetve szükséges, hogy a chromsavgyárakban lehetőleg gummitütyűkben dolgozzanak.

A helyileg körülírt bőrelváltozásokhoz számítandók a bakteriumok előidézte pyodermatitisek, nevezetesen a *lépfene*, a *kelevények*, a *takonykór*, a *bőr tuberkulózis*, a *syphilis* és a ritkábban észlelhető *lepra* is. Közismeretes, hogy az ipari lépfene a bőr-, sörté- és szőrfeldolgozótelepeken gyakori, ellenben a kelevények a szolgálok, a rongyszedők, mészárosok, szakácsnők körében otthonosak. A bujakórról már régóta tudjuk, hogy azt — hivatás közben — az üvegfuvók, az orvosok, a bábák könnyen megkaphatják.

De az eddig felsorolt bőrelváltozásoknál sokkal gyakoribb az ipari *eccema*, amely *Herxheimer* szerint az eddigi megfigyelések alapján nem kevesebb, mint 74 különféle foglalkozásbeli munkást veszélyeztet. A pékek, kalaposok, dohánygyári, pléhedénygyári, az üveghutabeli, a kalikokészítő, a fényképész, a kátrány-, brikett-, petroleum-, paraffin-, porcellángyári, varrógép- és varrótűgyári, konzerv-, cukor-, linoleum-, cipőkrém-, bőrcserző-, butorgyári stb. munkásoknál észlelték az *eccemákat* különféle alakban és kiterjedésben. S amily meglepő a különféle ipari üzemeknek az a hosszú sorozata, amelyekben a munkások bőre a szó legigazibb értelmében veszélyeztetve van, époly meglepő azoknak a különféle anyagoknak nagy száma is, amelyről kiderült, hogy a bőrt beteggé teszik. A víz, az olaj, a petroleum, a kátrány, a szóda, a mész, a különböző savak és lugok, sok.

féle szerves és nem szerves anyag, a spirituszok, a lakkok, a cukor, a rizs stb. itt teljesen amúgy sem felsorolható anyag, mindmennyi károsítója lehet a bőrnek. Ezenfelül azonban még a növény- és állatvilág egyes képviselői is megbetegítik annak a munkásnak a bőrét, aki foglalkozás közben velük érintkezik. *Herxheimer* nem kevesebb, mint 13-féle *fanemet* sorol fel, mely a faiparbelieket és butorkészítőket beteggá teszi és 10 *növényt*, mely a kertészeknek árt. Ha még hozzávesszük azt a sok észlelő által beigazolt tényt is, hogy sok *rovar* és *féreg*, — mint például a *Sphärigma venticulosa* a gabonatisztító- és zsákolómunkások, a *Leptus autumnalis* az arató-, a *Tyroglyphus farinae* a molnárok, lisztmunkások és pékek bőrén — többé-kevésbé hosszas lefolyású bőrbajokat idézhet elő: akkor is csak a mai ismeretek alapján sejtettük az érdeklődővel, hogy mennyiféle veszély környezi a munkások bőrét a mai ipari üzemekben. Ennek a felismerése annál kevésbé megnyugtató, mert hiszen köztudomású, hogy éppen a bőrbetegségek állnak ellen legjobban az orvosi kezelésnek s hogy már ez okból is az a munkás, aki ipari bőrbetegségbe esett, hosszabb időn át kell, hogy munkaképtelenné legyen, hacsak végső esetben arra nem kényszerül is, hogy tanult mesterségét abbahagyja s azt a foglalkozást, amelyet bőre nem tűr meg, egy mással felcserélje. Vajjon nem volna-e mindezek láttára mindenképp indokolt, hogy a kártalanítandó ipari betegségek lajstromát sürgősen revideálják, abba e bőrbetegségek zömét felvegyék s úgy, ahogy, a munkás veszteségét némileg kárpótolják?

Ankét a munkásfürdőkről. Az Országos Magyar Népfürdő-Egyesület e hó 22-én kezdte meg ankétját, amelyet a gyári fürdők ügyének megvitatására hívott össze. Az értekezleten az egyesület alelnöke, dr. Bókay Árpád egyetemi tanár elnökölt. Megnyitójában összehasonlította a magyar gyári fürdők kezdetleges állapotait a német gyári fürdőkkel és kiemelte, hogy milyen nagy szociális egészségügyi fontossága van a munkások fürdési alkalmatosságainak, hiszen a ragadós és krónikus pusztító betegségek statisztikáját jórésben a nem-fürdők szolgáltatják. Mindazonáltal hivatalos részről még nálunk semmi intézkedés sem történt. A kémiai mérgeket használó ipartelepeket kötelezni kellene, hogy okvetlenül állítsanak gyári fürdőt. Hlaváts Kornél miniszteri titkár-bíró, munkásvédelmi szempontból foglalkozott a gyári fürdők szükségességével és megemlítette, hogy nálunk a munkások csak minden harmincnyedik gyártelepen találnak fürdőt. Dr. Forbáth Imre műegyetemi magántanár a gyári fürdők technikai kérdéseit ismertette. Az előadásokhoz fűződő vitáról s az ankét lefolyásáról legközelebb részletesen beszámolunk.

Villanyoskocsivezető és alkohol. A villanyoskocsivezető hivatása kétségkívül egyike a legnagyobb felelősséggel járó hivatásoknak; világos gondolkodás, tiszta ítélet, gyors elhatározás és cselekvés szükségesek hozzá. Ezokon az ilyen üzemek észszerű vezetése az alkoholélvezet korlátozása nélkül nem képzelhető. E tekintetben a kölni városi villamos vasút igen szép példát ad. A vállalat szerződést kötött egy nagyobb tejszövetkezettel, amely az egyes nagyobb forgalmi pályaudvarokon forralt tejet árúsít. A fényes eredmény arra indította a vezetőséget, hogy minden pályaudvaron behozta a tejárúsítást. Az első évben 2 798 liter volt a fogyasztás. Ezen felbátorodva a vezetőség, egyes helyeken néhány pfennigért bouillont (huslevest) árúsított. A bouillonfogyasztás is igen nagy volt. Az első két hónapban 7.022 bouillon-kocka fogyott el. A hideg évszakban a tej és bouillon teljesen kielégítette a személyzetet, de a nyári hónapokban más frissítő italra is szükség lett volna. Ekkor még szikvizet és olcsó szikvizes limonádét is árúsítottak, amelyekből mindjárt az első 3 hónapban 27.568 üveg fogyott el. Később megkísérelték az italoknak egy automata segítségével való árúsítását; ez olyan fényesen bevált, hogy még 11-et szereztek be. A 12 automata útján egy negyed év leforgása alatt eladott italok előállításához 2.320 kg. gyümölcsnedvet és 120 cylinder szénsavat használtak fel. A vállalat vezetőségének eme munkája következtében az ezelőtt napirenden lévő részegség miatti büntetések ma úgyszólván soha sem fordulnak elő.

klinikát állítottak fel. A klinikán baleset folytán megbetegedettet nem vesznek fel. A kezelés teljesen ingyenes. A klinika feladatához tartozik:

1. annak megállapítása, hogy valamely egyénnek megvan-e a szükséges testi reátermettsége ahhoz a foglalkozáshoz, amelyet úz vagy a jövőben úzni akar;

2. hygienikus szabályok felállítása a különböző foglalkozási ágak szerint a munkások számára, és az ezekben való oktatás;

3. a munkások időszakonkénti szabályszerű megvizsgálása, hogy ezáltal azok az ipari- és fertőző betegségek már korán diagnosztizálhatók legyenek, amelyeket akár közvetlenül, akár közvetve a munka okoz;

4. szükség szerint munkaképességet, betegséget, lábadozást vagy gyógyulást tanúsító bizonyítványok kiállítása a munkaadók, szövetkezetek számára, vagy magánhasználatra.

Hogy a cél, amelyet a klinika feladatául kitűztek, elérhetővé is váljék, jó organizációra volt szükség, mert az ipari betegségek megelőzése mindaddig, amíg az csak a munkásság belátására van bízva, írott malaszt marad. Szükségessé vált néhány kevésbé ismert mérgezés tanulmányozása és főképen pedig nagy szükség volt az intenzív szóbeli és írásbeli propagandára, amelyet gyűlések, népszerű előadások, rövid monografiák stb. segítségével igyekeztek keresztülvinni. A klinikának az olasz iparosoknak az ipari balesetek megakadályozására alakult szövetsége, a munkásbiztosító pénztárak és más testületek nagy segítségére vannak.

Az ambulatorium két öltözőszobából, egy vizsgálóteremből és egy tartalék-vizsgálóteremből áll.

A látogatások száma a következőképen alakult:

1908.	453
1909.	359
1910.	1.336
1911. (szeptemberig)	1.409

úgy, hogy a klinika körülbelül 3.550 pontos kórtörténet felett rendelkezik.

Az 1911. év első hónapjában 2.065 beteglátogatást tettek. Számos előadást — a tuberkulózisról is, — tartottak a munkások számára; a grafikai iparágak vizsgálatát tovább folytatták, kiadtak továbbá két röpiratot, egyet a lépfenéről, egyet az anchylostomiasisról. A közel jövőben követik ezeket az egyéni hygienét, továbbá a chrómmal, higanyval és festékekkel dolgozó munkásoknak szükséges hygienikus szabályokat tárgyzó röpiratok.

Az új szerb ipartörvény a hygienére vonatkozólag a következő intézkedéseket tartalmazza: Minden gyárban, amely a legközelebbi lakott helytől 3 kilométernél nagyobb távolságban van, betegkezelés céljára ambulanciát kell fenntartani; a munkások számára konyhát és egészséges munkáslakásokat kell berendezni. A lakbérnek és koszt pénznek az önköltségi árakat nem szabad meghaladnia. Ezt követelik a balesetmegelőzésre, a világításra és az erkölcsiség megővésére vonatkozó intézkedések. Csak az egészségre ártalmatlan nyersanyagot szabad feldolgozni. Maximál munkaidő a pihenők leszámításával napi 10 óra (kereskedelelemnél napi 12 óra). A déli pihenőnek legalább 1 óráig kell tartania, olyan munkánál pedig, amelyet a napon kell végezni, nyáron legalább 2^{1/2} óráig. 18 éven aluli és nőmunkások nem alkalmazhatók éjjeli munkára. Veszélyes üzemekben a munka megtiltható. 16 éven aluliakat napi 8 óránál tovább nem szabad foglalkoztatni, terhes nőket pedig a szülés előtt és után 6 héttel egyáltalán nem. A törvény a kötelező biztosításról is intézkedik. Az iparfelügyeletet az e célból szervezett iparfelügyelők gyakorolják, akiknek kötelessége az összes üzemeket szakemberek kíséretében minden időben megvizsgálni, a munkásokat orvosilag megvizsgáltatni stb.

Az iparhygiene brémai múzeuma. A brémai polgárság egy gyűlésén a fémmunkások szövetségének képviselője azt indítványozta, hogy keressék meg az egészségügyi hatóságot avégett, hogy ez Bréma városának a drezdai egészségügyi kiállításon szerepeit külön kiállítása anyagának felhasználásával egy hygienemúzeumot létesítsen. Az indítvány általános tetszést keltett. Az indítvány megvalósítására a kezdő lépések már meg is történtek. A drezdai kiállításon szerepelt anyagot a városi múzeum egy külön osztályán kiállították, az iparhygienemúzeum létesítése iránt a városi tanács elé terjesztett indítványt pedig a legnagyobb valószínűség szerint el fogják fogadni.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A munkásbiztosítás szervezete.

Kis Adolf előadása a Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének 1912. március 28-án tartott teljes ülésén.

A munkásbiztosítás szervezetét az ipari- és kereskedelmi alkalmazottak biztosításáról szóló 1907. évi XIX. t.-c. 98. §-a az Országos Pénztárban és ennek helyi szerveiben: a kerületi és vállalati pénztárakban állapítja meg. A választott bíróságok és az Állami Munkásbiztosítási Hivatal, bár szintén fontos részei a munkásbiztosítás szervezetének, külön előadások tárgyai lesznek. Feladatomban a munkásbiztosítás szervezetének és az egyes szervek egymásközti viszonyának tárgyalása. E kérdést három szempontból kívánom megvilágítani. Elsősorban vizsgálni fogom, hogy a külföldi szakörök, a szakirodalom és a biztosítási tudomány mily álláspontot foglalnak el e kérdésben és hogy ez az álláspont miképpen érvényesül a külföldi törvényhozáásban. A második szempont, melyből e kérdést megvilágítani kívánom az, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. egészének miként felel meg a megállapított szervezet; és végül harmadszor, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. életbeléptetése óta kifejlődött gyakorlat megfelel-e a törvény szellemének és hogy a törvény életbeléptetése óta szerzett tapasztalatokból milyen következtetések vonhatók.

Előre kell bocsátanom, hogy külföld alatt mindig csak Németországot és Ausztriát értem, mert az olasz, francia és angol törvények alap gondolata a kényszerbiztosításon felépülő német és osztrák munkásbiztosítástól lényegben eltérően, e törvények ismertetése a magam elé tűzött feladat szempontjából céltalan; az Egyesült-Államokban kötelező munkásbiztosítás még a tervezés stadiumában van és habár az Egyesült-Államok által közrebocsátott nyilatkozatok épen a szervezet kérdésében nagyon érdekesek, de argumentumul még fel nem használhatók.

Németországban a kötelező munkásbiztosítás eredetüül az 1881. évi november hó 17-én kelt császári üzenetet jelölik meg, amelyben a Reichstagnak feladatául tűzték ki a munkások jólétéről való gondoskodást olyképen, hogy mindazon esetekben, amikor segélyre szorulnak, e segélyre való igényük törvény által állapíttassék meg. A császári üzenet már kilátásba helyezte a baleset elleni, a betegség esetére való és az özvegy- és rokkantság esetére való biztosítás törvényes szabályozását.

Az első törvény 1883. évi június hó 15-én lépett életbe; ez a betegsegélyezést szabályozta. A balesetbiztosításról egymásután öt törvényt alkottak 1884-től 1887-ig terjedő időben s 1889. évi június hó 22-én alkották meg és 1891. évi január hó 1-én lépett életbe a rokkant- és aggkori biztosításról szóló törvény. Időközben az egyes törvények módosítás alá kerültek, végrehajtásuk a különböző államokban különböző módon történt, az egyes biztosítási ágak külön szervezeteket igényeltek, úgy hogy csakhamar felmerült az a gondolat, hogy a munkásbiztosítást egyszerűsíteni, illetőleg egységessé tenni a biztosítottak, de az állam érdekében is feltétlenül szükséges. Sokat panaszkodtak a munkaadók, akiknek a három biztosításhoz szolgáló adatok bejelentése sok utánjárással és költséggel jár; elégületlenek voltak a munkások, akik a biztosítási szervezet széttagoltságában keresték okát annak, hogy a munkásbiztosítás igényeiket kielégíteni nem tudta, de nehézségek merültek fel az állami felügyelet és a hatósági eljárás szempontjából is.

A betegsegélyezést különböző alapokon szervezett pénztárak eszközölték. Legnagyobb súlya az Ortskrankenkasseknak volt, amelyek azonban elnevezésüknek egyáltalán nem feleltek meg, mert egy helyben a város területe vagy foglalkozások szerint voltak széttagolva olyannyira, hogy minden valamirevaló városban három-négy vagy ennél is több, Berlinben ötvennél több Ortskrankenkasse működött egyidőben. Ezek mellett

a vállalati pénztárak, bányatársládák, ipartestületi és magánbetegsegélyző pénztárak egész sorozata létezett, végül pedig nagyon sok község maga kezelésében is végezte a betegsegélyezés feladatát, úgy hogy Németországban 23.000-nél több a betegsegélyző pénztárak száma. A balesetbiztosítás iparágakként szakszövetkezetekben (Berufsgenossenschaft) volt szervezve; az egész német birodalomban 64 ipari és 48 mezőgazdasági szakszövetkezet működött. Végül a rokkant- és aggkori biztosítás keresztülvitelére 31 országos biztosító intézetet létesítettek, amelyek mellett még mintegy 10 leginkább közlekedési vállalat és bányatársulat tartott fenn külön rokkantbiztosító intézetet alkalmazottai részére. A szervezetnek ez a széttagoltsága teszi érthetővé azt az évtizedekig tartó nagy és heves küzdelmet, melyet úgy a biztosítási tudománnyal foglalkozó szakférfiak, mint maguk az érdekeltek a biztosítás egységessé tétele iránt folytattak.

A német Reichstag 1903. évi április hó 30-án Trimborn képviselő javaslatára elhatározta, hogy felkéri a kormányt, tegye megfontolás tárgyává, nem lehetne-e a betegség-, baleset- és rokkantbiztosítást, a munkásbiztosítás egyszerűsítése és olcsóbbá tétele érdekében organikusan összefűzni és az eddigi biztosítási törvényeket egy törvényben egyesíteni.¹⁾ E határozat teljesen megfelelt a német közvélemény kívánságainak, megfelelt a kormány intencióinak is, noha gr. Posadowsky államtitkár már ekkor figyelmeztet arra, hogy az egységesítésnek nagy akadályát képezi az a körülmény, hogy a különböző biztosítási ágakat különböző időkben más és más törvények szabályozták, mindegyik részére más szervezeteket létesítettek, amelyek az idők folyamán vagyont gyűjtöttek s amelyeket most már mellőzni alig lehet. Másrészt igen nagy nehézségbe ütközik az is, hogy mi legyen a helyi alapja (lokale Unterbau) az egész biztosítási szervezetnek. Igaz ugyan, hogy dr. Freund, a berlini biztosító intézet igazgatója ekkor már a nyilvánosság elé lépett abbéli javaslatával, hogy a helyiszerv legyen a betegsegélyző pénztár, amely fölött a rokkantbiztosító intézetek gyakorolnának felügyeletet és ellenőrzést, azonban eltekintve attól, hogy a Freund-féle javaslat a kérdést megoldani nem volt alkalmas, oly hatalmas ellenzéssel találkozott, hogy azzal komolyan foglalkozni a kormánynak nem is állt módjában.

A biztosítási szervezet egységessé tételének másik akadályja volt az is, hogy úgy a betegsegélyző pénztárak, mint a Berufsgenossenschaftok önállóságukat és önkormányzatukat a legerélyesebben védték, az önkormányzatokat pedig megbolygatni szociálpolitikai érdekből az állam sem kívánta. Végül pedig az egységesítési jelszó csakhamar sorakoztatta azokat is, akik szerint a három biztosítási ág egybeolvasztása biztosítástechnikai szempontból lehetetlen. Ez utóbbiak élén maga Bödicker haladt, akinek tekintélye és szakértelme döntő súlylyal bírt s aki a bécsi nemzetközi munkásbiztosítási kongresszus elé terjesztett elaboratumában, de a szaksajtóban és minden alkalommal, ahol csak lehetett, a közvéleményt meggyőzni igyekezett, hogy csakis a járadékbiztosítást, tehát a baleset, aggkori és rokkantbiztosítást lehet összefoglalni, míg a betegsegélyezésnek a járadékbiztosítással való kapcsolata nem lehetséges, de magának a biztosításnak az érdekében nem is kívánatos.

Ez az álláspont, amely Bödicker szerint eredetileg a német kormány felfogásával is találkozott, átment azután a köztudatba és a biztosítási tudomány is e mellett foglalt állást, mint az alábbiakból is kitűnik: »A szervezetre nézve különbözők az igények. A betegség esetére való biztosításnál nem alkalmazhatók olyan szervezeti formák, melyek nagy területeket egységesen átfognak. Gondoskodásának különösen gyorsan kell megnyilvánulni. Olyan szervből kell tehát kiindulni, mely a viszonyokhoz közel áll. Ezenkívül az ellenőrzésnek is hatályosnak kell lenni, mert a betegségek

¹⁾ L. Dr. T. Bödicker, Vereinfachung der Arbeiterversicherung. Berlin, 1905.

szimulálását néha az orvosok sem ismerik fel. Ez a körülmény szintén szűkkörű szervezetre utal. A baleset-, aggkori- és rokkantbiztosítás ezzel szemben megenged és követel olyan szervezetet, melyek a biztosítási ágak nagy és állandó terheit viselni képesek. Ezzel a követelménnyel szemben áll a szervezet szétagolása.¹⁾

A Reichsversicherungsordnung indokolásában is olvassuk azt a beismertést, hogy az egységesítési teoria nemcsak elnémult, hanem a felfogás e kérdésben határozottan ellenkező irányzatot vett fel. Az mondatik ugyanis, hogy »ujabb időben túlsúlyra emelkedett számban és jelentőségben az a vélemény, hogy nem kívánatos az egész szociális biztosításnak vagy egyes ágainak teljes egybeolvasztása. E vélemények utaltak azokra az előnyökre, melyek az elkülönített szervezetnek köszönhetőek és melyek a szétagoltság hátrányait legalább is ellensúlyozzák. Számbaveendő még az a körülmény is, hogy a biztosítási szervek semmi vagy igen kevés hajlandóságot mutatnak az egybeolvadásra«. »Döntő körülmény annak a megfontolása, hogy a sok javaslat közül egyetlen egy sem mutatott rá oly szervezetre, amelyről csak némi valószínűséggel várható volna, hogy egyesíti magában a meglévő szervezetek előnyeit ezek hátrányai nélkül. S míg ily szervezet nincs, addig az egybeolvasztás kérdését megoldani nem lehet.« »Az egybeolvasztás helyett a mostani szervek önállóságának megőrzése mellett keresni kell ezek között a kapcsolatot, vagyis egy oly összekötő szerv létesítését, mely a biztosítási ágakat összefűzi.«

További fejtegetéseiben az indokolás még rámutat arra, hogy ezidő szerint tulajdonképpen a kezelési költségeknek csökkentése volna elérendő, azonban hogy a biztosítási ágak egybeolvasztása ezt előidézné-e, legalább is kétséges, mert az egységes biztosítási szerv a munkának oly hatalmas tömegét volna kénytelen lebonyolítani, amely a helyiszerveket nem tenné feleslegessé s így ezek költségei nem apadnának.

Megállapíthatom tehát, hogy a hatalmas áramlat, mely a biztosítási ágak egybeolvasztását követelte, nem ért el semmi eredményt. A német kormány még azt a tervét sem tudta megvalósítani, hogy a járadékbiztosítási nemeket egybeolvassza. De nem vezetett eredményre a német munkásságnak és a betegsegélyező pénztáraknak az a törekvése sem, amely legalább a betegsegélyezés terén igyekezett a szétagoltságot megszüntetni és a sokféle betegsegélyező pénztár helyett erős centralizált betegsegélyező pénztárakat létesíteni. A Reichsversicherungsordnung ugyanis az eddigi pénztári nemeket mind meghagyta, csupán csak a községi biztosítást szüntette meg és a magánegyesületi pénztárak működését tette lehetetlenné. Meghagyta azonban a betegsegélyező pénztáraknak teljes önkormányzatát, meghagyta önállóságukban a Berufsgenossenschaftokat is, de hogy a biztosítási ágak között mégis kapcsolatot létesítsen, minden egyes politikai hatóság mellé biztosítási hivatalokat szervezett, amelyek az egyes biztosítási szervek között nemcsak összekötő kapcsul szolgálnak, de a közvetítő teendőket is ellátják. A biztosítási hivatalokba az érdekeltség ülnököket választ s e hivatal végzi nemcsak a felügyeletet az egyes biztosítási szervek fölött, de elvégzi a választott bírósági teendőket is. Mint látjuk tehát, egybeolvasztás nem történt, az egységesítés pedig nem a biztosítás szerveiben, hanem a szervek mellé rendelt biztosítási hivatalokban valósul meg. Azonban nagy vívmánynak kell tekinteni, hogy a munkásbiztosításra vonatkozó összes törvények egy kodexben foglaltattak össze. De nem valósulhatott meg az, hogy a biztosítottak nyilvántartása, a járulék-kirovás s a járulékok behajtása egy szerv által történjék.

A német reformerek egységesítés iránti mozgalma (Vereinlichung der Arbeiterversicherung) Ausztriában is nagyon erős visszhangra talált. Nemcsak a szakférfiak, de az érdekeltség összes tényezői ismételtlen állást

¹⁾ Mannes : Versicherungslexikon. 86. old. Prof. Dr. v. d. Borgh t tanulmánya.]

toglaltak az egységesítési törekvések mellett, de a felmerült javaslatok egymástól olyannyira eltérőek voltak, hogy a közvéleményben határozott vélemény e kérdésben nem alakulhatott ki. Nagy mértékben hozzájárultak ehhez az osztrák politikai viszonyok, melyek a munkásbiztosítás reformját egyúttal bizonyos hatalmi törekvések elősegítésére, illetve más hatalmi törekvések elfojtására is kívánták felhasználni. Abban azonban minden tényező egyetértett, és ezt a II-ik osztrák betegsegélyző pénztári kongresszuson meg is állapították, hogy az osztrák biztosítási szervezet felépítésének hibája megalkotásától kezdve az erők és eszközök szétforgácsolása. Ez okozza a betegsegélyző pénztáraknál, a balesetbiztosító intézeteknél és társládáknál, a kezelés drágasága mellett a csekély teljesítő képességet. A szervezetnek radikális megváltoztatása oly kötelesség, mely alól kormány és törvényhozás ki nem vonhatják magukat, ha csak nem akarják az ügy teljes elposványodását és hogy az anyagi eszközök elpocsékolása még nagyobb mértéket öltjön. Az új szervezet alapja csak *egységes pénztár* lehet, mely egy területet vagy helységet a nagy- és kisipar, kereskedelem és közlekedés, bánya és mezőgazdaság összes alkalmazottait magában foglalja és egyszermind gondoskodik az időleges munkaképességcsökkenés kártalanításáról. Nagyobb terület betegsegélyző pénztári szövetséggé egyesítendő, mely szövetség viselje az agkori rokkant-, baleset-, özvegy- és árvabiztosítás terheit. A viszontbiztosítás és az egész biztosítási szervezet egysége és összefoglalása egy az egész országra kiterjedő szövetség és *egy megalkotandó birodalmi munkásbiztosítási hivatal* által történjék.¹⁾

Ebben az időben foglalkozott az osztrák kormány a rokkantbiztosítás behozatalával s ezt az alkalmat akarta felhasználni az egész szociális biztosítás reformálására s még Körber akkori miniszterelnök kijelentette, hogy a kormánynak legfőbb gondját az képezi, hogy mindazokat a hibákat, amelyek a német munkásbiztosítás szervezésénél felmerültek, az osztrák reform elkerülje. És tényleg a Körber-féle javaslat, amely azonban az osztrák parlament elé sohasem került, igyekezett a három biztosítási ágat szervesen összekapcsolni oly módon, hogy a betegsegélyző pénztárakat tette meg helyiszervül, ezek fölé rendelte mint másodfokú biztosítási intézményeket a balesetbiztosító intézeteket, és felsőbb fokban a birodalmi rokkantbiztosító intézet lett volna az egész szociális biztosítási szervezet betetőzése, és a két alsó fokú biztosítási szerv legfelső fóruma. A betegsegélyző pénztáraknak és a balesetbiztosító intézeteknek az önállóságát meghagyta volna ugyan a betegsegélyzési, illetve balesetbiztosítási teendők ellátásában, azonban ez intézmények ügyvezetőit a rokkantbiztosító intézet nevezte volna ki, csakis ennek lettek volna felelősek és a rokkantbiztosítási teendők ellátását felsőbb helyről kapott utasítások értelmében az ügyvezető teljesen függetlenül intézte volna. E mellett az ügyvezetőknek jogot kívánt adni a javaslat arra is, hogy a pénztárak igazgatóságának bármely határozatát felelősséggel megtámadhassák s ennek elintézéseig a határozat végrehajtását megtagadhassák. Ismeretes, hogy a Körber-féle javaslat ellen az egész érdekelttség felzudult. A javaslat minden igényt és minden érdeket ki akart szolgálni, tehát senkit sem elégített ki. Szakkörök kimutatták a szervezet tarthatatlanságát, munkaadók zugolódtak a rájuk hártott újabb megterheltetés ellen, a munkások pedig a munkásbiztosításban megszerzett és féltve őrzött önkormányzati jogaiknak csorbítását kifogásolták. Mint érdekes körülményt meg kell itt említenem, hogy a Körber-programm elleni harc csak egészen mellékesen érintette a tervezett szolgálatásokat a kritika a fősúlyt a szervezetre koncentrált, abból a felfogásból indulva ki: »hogy a szervezet kérdése megoldásának módjától függ, vajjon a munkásbiztosítás szociálpolitikai intézmény-e, vagy a magán-

¹⁾ Protokoll über die Verhandlungen des [zweiten österreichischen Krankenkassentages, Wien 1904.

nyerészkedésre alapított biztosító intézetek államilag szabadalmazott konkurrens-vállalata«.¹⁾

A közvéleménynyel az osztrák kormánynak számolnia kellett és az általános választói jog alapján megválasztott parlament elé csakhamar beterjesztette a szociális biztosításról szóló törvényjavaslatot, amely azonban a Körber-féle programtól sok tekintetben teljesen eltért. Mindenekelőtt megszüntette azt a függő viszonyt, melyet a Körber-program tervezett a betegsegélyező pénztárak, a balesetbiztosító intézetek és a birodalmi rokkantbiztosító intézet között, e helyett mindezeknek az intézményeknek teljes önállóságát és autonomiáját meghagyta.

Mint az indokolás mondja, a »Programmnek« sem volt célja a biztosítási ágak beolvasztása, csupán a szervezet egységessé tétele, (Vereinheitlichung der Organisation) ezt a célt pedig azzal kívánja a javaslat elérni, hogy az eddigi kerületi pénztárak székhelyén kerületi központokat (Bezirksstelle) létesít, amely, mind a három biztosítási ágat illetőleg a be- és kijelentéseket, a járulékelőírást, a járulékok behajtását s a tagnyilvántartást eszközli, illetőleg mind ezen teendőket az illetékes biztosítási szervek részére közvetíti. Anélkül, hogy ezen újabb »helyiszerv« fölött kritikába bocsátkoznék, csupán csak megállapítani kívánom, hogy ez az ujítás sem elégíti ki az osztrák érdekeltséget s noha a Bezirksstelle is külön önkormányzatot kap, különösen az osztrák szervezett munkásság ez ellen a leghevesebb akciót indította meg s épen május első napjaiban tartanak ez ügyben való állásfoglalás céljából újabb kongresszust. Az elfogulatlan szakférfiak előtt e Bezirksstellek fölötti vélemény csak egy lehet s ez, hogy nem a munkásbiztosítás egységét, hanem tisztán pártpolitikai célokat fognak szolgálni. Tudvalevőleg időközben az osztrák Reichsratot feloszlatták, az ujonnan összeült Reichsrat elé a kormány újabb javaslatot terjesztett, amely azonban a szervezet kérdésében lényegesen nem különbözik az előzőtől.

Mindezekből azt hiszem, megállapíthatom a következőket: a munkásbiztosítás egysége és a szervezet egyszerűsítése sem a német törvényben, sem az osztrák törvényjavaslatban nem lett oly mértékben megvalósítva ahogy a teoretikusok propagálták. Másrészt az egység érdekében a biztosítási szervek önállósága és autonomiája, különösen pedig pénzügyi önállósága, a legkisebb mértékben sem korlátoztatott és végül, hogy a biztosítási ágak közötti kapcsolatot létesíthessék, új szervek megalkotásáról kellett gondoskodni: ezek Németországban a biztosítási hivatalok, Ausztriában a Bezirksstellek. E helyütt kell még megemlítenem, hogy az osztrák iparosság körében ismételt állást foglaltak amellet, hogy a balesetbiztosítás nem területi megosztás szerint, hanem ipari csoportonként szerveztessék. Vagyis az eddigi tartományi balesetbiztosítási intézetek helyébe szakszövetkezetek (Berufsgenossenschaftok) létesítését kívánták. A Reichsrat előtt fekvő törvényjavaslat azonban figyelmen kívül hagyta a követeléseket s talán inkább állami, mint biztosítási érdekből az eddigi tartományonként szervezet balesetbiztosító intézeteket tartotta fenn.

Áttérek a második szempontra, melyre előadásom kezdetén utaltam és megvilágítani kívánom azt a kérdést, mennyiben felel meg az 1907. évi XIX. t.-c. egészének az a szervezet, melyet a törvény megalkotott. Figyelembe kell vennünk ezen kérdés eldöntésénél elsősorban az eddigi fejlődést, mely tisztán csak a betegségi biztosításra vonatkozik. Az 1907. évi XIX. t.-c. azonban nemcsak a betegségi biztosítást kívánta fejleszteni, hanem egyuttal a balesetbiztosítást is megalkotta, amihez egy újabb szerv vált szükségessé. A balesetbiztosítás a törvény életbeléptetése idején alig 600.000 munkásra terjedt ki, kiknek közel egynegyed része Budapesten és környé-

¹⁾ Protokoll über die Verhandlungen des [dritten österreichischen] Krankenkassentages, Wien 1905.

kén, a többi az egész országban szétszórva talált foglalkoztatást. Ehhez járul, hogy Magyarországon alig egy-két iparág elég erős arra, hogy szövetkezeti alapon a balesetbiztosítás terheit önállóan viselhesse. Meg kell állapítanunk tehát, hogy a törvényhozás helyesen cselekedett, midőn a német szakmaszerinti csoportosítás példájával szemben a balesetbiztosítást területi elosztás alapjára helyezte és erre a munkások csekély számára és ipari viszonyaink kezdetleges voltára való tekintettel országos szervezetet létesített.

Természetesen a magyar törvényhozás sem szabadulhatott azon áramlatok hatása alól, melyek a munkásbiztosítás egységesítésére irányultak s noha a törvény megalkotása idején már kialakult az a vélemény, hogy a betegségi biztosítást a járadékbiztosítással egybeolvasztani nem lehet, mégis az a meggyőződés, hogy a speciális magyar viszonyokra való tekintettel, különösen arra, hogy a munkásbiztosítás nálunk aránylag a népességnek igen kis rétegére szorítkozik; másrészt, hogy a politikai és gazdasági viszonyok következtében a mezőgazdasági munkásság kötelező biztosításának kérdése, továbbá a bányamunkások biztosításának ügye későbbi rendezésre maradt vissza; végül arra való figyelemmel, hogy a munkaadók és munkások számára az ügykezelési teendők lebonnyolítása megkönnyíthetők: feltétlenül helyesnek kell tartani azt a megoldási módot, hogy a betegség és baleset elleni biztosítás részére egy szervezetet létesített, illetve, hogy a balesetbiztosítás helyi teendőit a kerületi pénztárakra bízta.

Arra való figyelemmel pedig, hogy a pénztárak a balesetbiztosításnak rizikóját nem viselik s csupán közvetítik a bejelentéseket és előkészítik a kártalanítási eljárást, bizonyos, hogy e teendők keresztülvitelére az országos pénztárnak rendelkezési és ellenőrző jogkörrel kellett a pénztárak felett biztosítani.

Más kérdés az, hogy ez az egységesítés elkerülhetlenül szükségessé tette-e, hogy a kerületi pénztárak betegsegélyezési működésükben is megfosztattak autonómiájuktól. A törvény pénzügyi önállóságukat teljesen megszüntette és csak némi önállóságot hagyott meg számukra, ami azonban a gyakorlatban alig érvényesül.

A törvény által megállapított mai viszony az országos pénztár és helyiszervei között örökös bajoknak és zavaroknak forrása. A hatásköri összeütközések állandóak. A helyiszervek csak nehezen találták meg helyüket az új rendszerben s igyekeztek önállóságukat, illetőleg autonómiájukat megtartani vagy legalább is a törvény által kijelölt keretben megőrizni. Viszont az országos pénztár a helyi szervek fölött teljes rendelkezési jogot vélt a törvényben találni és még oly kérdésekben is, minők pl. a segélyszolgáltatások, rendelkezéseket és utasításokat adott a pénztáraknak. A Törvény 100. §-ának 3-ik pontja szerint az országos pénztár célja a biztosított pénztári tagok segélyezésének országosan egységes elvek és módok szerinti való rendezése, ami nem lehet más, minthogy az országos pénztár közgyűlése alapszabályokban állapítja meg a segélyezés keretét és mérvét, de nem magarázható ez arra, hogy az országos pénztár egyes konkrét segélyezési esetekben is intézkedjék. Ugyancsak a Törvény 100. §-ának 4-ik pontja közös orvosok alkalmazásának előmozdítását tűzi ki az országos pénztár céljául, amit az országos pénztár arra magyaráz, hogy az orvos-kérdés egész rendezése, az orvosok alkalmazásának módja, illetménye, szolgálati viszonya s mindezzel kapcsolatos ügyek elintézése az országos pénztár hatáskörébe tartozik, noha a 133. §. szerint a kerületi pénztárak és az orvosok közti viszony szabad megegyezés tárgya.

A Törvény 130. §-a a kerületi pénztár igazgatóságának jogot biztosít, hogy a kezelési teendők végzésére díjazott egyéneket alkalmazhat, kiknek szolgálati viszonyát szolgálati és fegyelmi szabályzatban állapítja meg. De a kezelői állások rendszeresítésére, javadalmazásuk megállapítására, úgyszintén ez állások végleges minőségben való betöltésére vonatkozó

igazgatósági határozatok az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatóságához, a szolgálati és fegyelmi szabályzatok pedig az állami munkásbiztosítási hivatalhoz jóváhagyás végett felterjesztendőek. Az országos pénztár ennek dacára nemcsak a rendszeresített állások betöltésére és az állások végleges minőségében való betöltésére tartja fenn rendelkezési jogát, hanem egyáltalán mindennemű alkalmaztalás lehetőségét ő állapítja meg. Ugyancsak ő állapítja meg a szolgálati, fegyelmi és illetmény szabályzatokat. A Törvény 115. §-a megállapítja, hogy az országos pénztár igazgatási költségei a kereskedelemügyi tárcát terhelik, mint-hogy pedig a kereskedelemügyi miniszterium eddig e költségeknek csak kisebbik részét térítette meg, az országos pénztár a többi költségekkel a kerületi pénztárakat terheli meg s így kezelési költségekre fordítja a tagok segélyezésére szánt járulékokat. De nem kívánom ez alkalommal, — s azt hiszem, nem is szükséges, — hogy felsoroljam mindazokat a kérdéseket, amelyekben a hatásköri összeütközések az országos pénztár és helyiszervei között úgyszólván napirenden vannak s amelyek a közvélemény elé hamis világításba jutván, az egész munkásbiztosítási intézményt kompromittálják. De rá kell mutatnom arra, hogy az az önkormányzat, amelyet a törvény a helyiszerveknek meghagyott, teljesen illuzórius, mert hiszen a kerületi pénztárak igazgatósága és közgyűlése egyetlen határozatot sem hozhat, amely az országos pénztár hozzájárulását nem igényelné s aminek a gyakorlatban az a következménye, hogy e pénztárakban az önkormányzati élet elhomályosult, minden jelentőségét elvesztette, az önkormányzati szervek a részvételtől jórészt tartózkodnak, a kerületi pénztárak ügymenete iránt nem is érdeklődnek s az ügy elintézésénél nem találjuk meg a felelősségérzetnek azt a fokát, amelyet egy közintézmény vezetése feltétlenül megkövetel s amelynek hiánya a pénzügyi eredményekben is elég sajnosan észlelhető.

Nézetem szerint tehát mindebből az következik, hogy a mai állapoton változtatni kell. Az a kérdés, hogy milyen irányban. E tekintetben két-féle irányzatot észlelünk: az egyik szerint a kerületi pénztáraktól minden önkormányzati tevékenységet meg kell vonni, e pénztárak csupán be- és kifizető helyei legyenek az országos pénztárnak. A másik irányzat a kerületi pénztáraknak pénzügyi önállóságát meghagyni és régebbi önkormányzati jogait visszaállítani kívánja. El kell ismernem, hogy teljesen logikus az az irányzat, amely a helyi szerveket minden önkormányzati jog nélkül be- és kifizetőhelyekké kívánja degradálni. A mai állapotnál ez jobb is, olcsóbb is. Figyelmeztetnem kell azonban arra, hogy a fejlődésnek ez irányba való terelése egyuttal az autonomia teljes megszüntetését jelenti, ami pedig maga után vonja azt, hogy a munkásbiztosítás elveszti szociálpolitikai hatását és jelentőségét. Azt hiszem, ezt senki sem kívánja. A már idézett *Versicherungslexikon*-ban Prof. van der Borgh e kérdésben így nyilatkozik: »Az önkormányzat nemcsak fokozza a tagok érdeklődését a biztosítás legcélszerűbb megvalósítása iránt, hanem egyszersmind frissen és elevenen tartja a közélet más területeire nézve is az önkormányzat iránti érzéket, a képességet és az abbani részvételre való készséget. És ezt ma már egy kulturállam sem nélkülözheti. Az óriási tevékenység, melyet a kulturvilág minden egyes nemzetgazdaságában kifejtenek, a gazdasági és egyéb viszonylatok dús tartalma és változatossága nem szorítható hatósági vezetés koriáta közé és mindenütt, az érdekelték önkéntes közreműködéséből jelentékeny részt követel.« Ugyancsak itt adja bírálatát Prof. Borgh a magyarországi munkásbiztosítási szervezetnek is, a következőket mondván: »A hivatásbeli tagozódás helyébe léphet az összefoglalás az egész állami tevékenység egységes szervében. Ez természetesen nem zárja ki helyi igazgatási szervek alkotását és bizonyos, de mindenesetre korlátozott önkormányzat megadását. Ily hivatásbeli vagy helyi tagozódás nélküli szer-

vezetek gyakorlati okokból csak kisebb államok részére alkalmasak. Nagy államokban a biztosítottak nagy tömege folytán nehezen mozgó organizmussá lennének, mely hatékony és adott esetben gyorsan és szakszerűen förtendő intézkedést nagyon megnehezít.«

Dr. M. Mayer Frankenthal, a német szociálbiztosítási törvények ismert kommentatora így nyilatkozik: »A betegsegélyző pénztárak önkormányzata az első nagy szervezet, melyben az alsóbb néposztályok, nevezetesen a bér munkások az állami igazgatás feladataiban részt vesznek. Ennek az első nagy szervezetnek kiváló nevelő hatása volt nemcsak azért, hogy a betegsegélyezést munkások és munkaadók képviselői egymással és egymás mellett intézik, hanem főleg azért, hogy nap-nap után alkalmat adott a munkásság felelősségérzetének erősítésére és nevelésére, betekintést ad az élet nagy nehézségeibe s megismerteti az állami és társadalmi közigazgatást. Ebben rejlik az önkormányzat nagy értéke, mely a szociális haladásnak kiváló momentumuma volt és kell hogy maradjon.«^{*)}

Az osztrák betegsegélyző pénztárak IV-ik kongresszusának határozata így szól: »A gyűlés újból kijelenti és hangsúlyozza, hogy célszerű szervezet megalakítása, a biztosítottak a biztosító intézetekre gyakorolható befolyása, ezeknek az állami bürokrácia gyámkodása alól felszabadítása döntő jelentőségű a munkásbiztosítás megfelelő funkcionálása és jövő fejlődésére nézve.«^{**)}

Hivatkozom a magyarországi szervezett munkásság pártgyűléseinek és szakszervezeti kongresszusainak az önkormányzat mellett hozott határozataira, a külföldi és hazai szakférfiak egész sorozatára, amelyekből mindaz tűnik ki, hogy szociális biztosítás önkormányzat nélkül nincs. Bismarck is kijelentette, hogy a szociális biztosításhoz az állam csak a törvényt adja s ebben a keretet állapítja meg. E keretet tartalommal megtölteni az érdekelteknek feladata, amit részükre biztosított önkormányzat segélyével teljesíthetnek.

Ezzel szemben sokan azt hangoztatják, hogy az önkormányzat az Országos Pénztárban érvényesül s így abban az esetben, ha a helyiszervek autonómiája meg is szűnik, a munkásság önkormányzata az Országos Pénztárban továbbra is megmarad. Anélkül, hogy ezzel a felfogással most már vitába szállnék, csak konstatálni kívánom azt, hogy az Országos Pénztár önkormányzata is nagyon problematikus értékű a mai viszonyok között, mert hiszen a törvény értelmében alig van kérdés, amelyben hozott határozatát az Állami Hivatal jóváhagyása nélkül foganatosítani lehetne. Azonkívül pedig itt van a Törvény 175. §-a, amelyből az Állami Hivatal jogot merít, hogy az Országos Pénztár önkormányzatának minden határozatát megsemmisítse vagy megváltoztassa. És tekintettel azokra a nagy feladatokra, melyeket az Országos Pénztárnak már most is végeznie kell, amelyek megsokszorosodnak akkor, ha a rokkant- és aggkori biztosítás behozatala megtörténik; tekintettel azokra a nagy összegekre, melyek kezelése az Országos Pénztárra van bízva és végül arra a nagy állami érdekre, mely az Országos Pénztár működéséhez fűződik: alig ha van kilátás nálunk arra, hogy az Országos Pénztár önkormányzatát az Állami Hivatal gyámkodása alól felszabadítsák. Hogy ilyen körülmények között mit ér azután az önkormányzat, annak fejtegetésébe nem bocsátkozom és mellőzöm annak a fejtegetését is, hogy megnyugvással fogadhatja-e az ország munkássága, hogy betegsegélyezési ügyeiben, amelyek azonnali beavatkozást és intézkedést igényelnek, egy centralizált autonómia döntsön, vagyis egy bürokratikus központ intézze egymillió munkás és családtagjainak betegsegélyezését az egész országban. Csak érinteni kívánom e helyütt is azt, hogy a szakférfiak

^{*)} Protokoll über die Verhandlungen des VI. allgemeinen Kongresses der Krankenkassen Deutschlands. Berlin, 1911.

^{**)} Protokoll über die Verhandlungen des vierten österreichischen Krankenkassentages. Wien, 1909.

állítása szerint messzemenő központosításnak csak a járadékbiztosításnál lehet helye, a betegsegélyezésnél nem.

Mindezek a körülmények arra a következtetésre vezetnek, hogy a munkásbiztosítás fejlődése és szociálpolitikai hatása érdekében a kerületi pénztáraknak önkormányzatot adni feltétlenül szükséges.

A kerületi pénztárak és az országos pénztár közötti viszony legtöbb vonatkozásában ráillik a vállalati pénztárakra is. Az 1907. évi XIX. t.-c. nagyon liberális a vállalati pénztárakkal szemben, ezek megalakítása és fentartása elé 300 tag kikötésén kívül semmi korlátozást sem gördít s a betegsegélyezés lebonyolítása körül ugyanoly hatáskörrel ruházza fel azokat, mint a kerületi pénztárakat. Az utóbbiaktól hatáskör tekintetében abban térnek el, hogy a balesetbiztosítás körül helyi közvetítő teendőket nem látnak el.

Szakkörökben általában az a felfogás jut érvényre, hogy vállalati pénztárakat teljesen mellőzni nem lehet. S tényleg nemcsak oly esetekben, aminőket a törvény 139. §-a említ, amidőn ugyanis a tagok egészségére veszélyes üzemről van szó, de az ország nagyrészére elágazó közlekedési vállalatoknál s oly erdei üzemeknél, amelyek a városoktól vagy községektől nagy távolságra esnek, elkerülhetlennek látszik vállalati pénztár létesítése.

Munkáskörökben azonban mindenütt károsnak tartják a vállalati pénztárakat, még pedig leginkább két okból. Először azért, mert e pénztárakban a függő viszonynál fogva, melylyel a munkás a gyárral szemben van, nem történik a segélyek kiszolgáltatása kielégítő mértékben, jogorvoslatot a vállalattal szemben a tag igénybevenni nem mer és a pénztár igazgatására befolyást alig gyakorolhat. Másodsorban pedig a gyárból történt kilépés esetén elveszíti egyúttal a vállalati pénztárnál tagsági jogait is. Ami az első körülményt illeti, megállapíthatom, hogy a függő viszony tényleg káros hatással bír a munkások szempontjából, sőt kihatással van a munkaviszonyra is. Megállapítható az is, hogy egyes vállalati pénztárak működése tényleg éles bírálatra ad alkalmat.

A másik kifogás nálunk tárgyaltan, mert a magyar munkásbiztosítási szervezet folytán a vállalati pénztárak tagjai is az országos pénztár tagjai lévén, onnan való kilépés esetén a tagok még mindig megmaradhatnak az országos pénztár kötelékében. Ellenben az erők szétforgácsolásának megakadályozása s a kerületi pénztárak megerősödése érdekében, különösen pedig a biztosítás egysége érdekében mindenképen kívánatos, hogy a vállalati pénztárak csak oly esetben alakulhassanak, amikor a tagok segélyezése és gyógykezelése e pénztár útján kielégítőbb mértékben történhetik, vagy amikor a vállalat saját munkásai érdekében nagyobb áldozatokat kíván hozni, vagy különleges intézményeket létesíteni. Mindenesetre azonban kívánatos, hogy a vállalat csődbejutása vagy feloszlása esetén a vállalati pénztár vagyona a tagok számára kellő módon biztosíttassék.

A dohánygyári betegsegélyező pénztárakat a törvény kivonta az országos pénztár hatásköréből, ezeket továbbra is régi állapotukban hagyta meg, már pedig semmiféle indok sem szól amellett, hogy a dohánygyári munkások részére más intézmények létesüljenek, mint a többi munkások számára és sem állami, sem politikai érdek nem kívánja, hogy a dohánygyári munkások munkásbiztosítás szempontjából rosszabb helyzetben maradjanak, mint az állam többi munkás alkalmazottai. Véleményem szerint a dohánygyári betegsegélyező pénztárakra is ki kell terjeszteni az 1907. évi XIX. t.-c.-et, illetőleg e pénztárak létesítése, működése és ellenőrzése ugyanazon rendelkezések szerint történjék, mint más vállalati pénztáraknál és a dohánygyári alkalmazottaknak a munkásbiztosítás ügyeiben ugyanolyan jogorvoslat biztosíttassék, mint a többi pénztárakban. Egyszóval a dohánygyári pénztárak mai kiváltságos helyzetét meg kell szüntetni.

Szólnom kell még a bányatársuladról is. Az 1907. évi XIX. t.-c. ezeknél is meghagyta azokat a tarthatatlan állapotokat, amelyek a hivatalos jelentésekből közismeretesek. Azt hiszem, egyesületünkben nem igényel bővebb indokolást a követelés, hogy a bányatársuladról korszerűen reformáltassanak, mert az ott divó módja a járulékszedésnek és a segélyek kiszolgáltatásának s a függőségi viszony, mely a bányamunkást a bányához köti, továbbra már alig tartható fenn. Anélkül tehát, hogy a bányatársuladról működésére vonatkozó adatokat ez alkalommal ismertetném, csupán abbéli véleményemnek kívánok kifejezést adni, hogy a bányamunkások betegség és baleset esetére teljesen azonos alapon biztosíttassanak, mint a többi ipari munkások, rokkantbiztosításukat pedig korszerűen reformálják, ehhez az állam támogatását és hozzájárulását követelni kell, végül azt, hogy a bányatársuladról feletti felügyelet a bányakapitányságok helyett az állami munkásbiztosítási hivatalra bizassék.

Felmerül azonban még egy kérdés, hogy a bányatársuladról bevonassanak-e az országos szervezet körébe. Erre vonatkozólag az a véleményem, hogy a bányamunkások különleges helyzete, különleges viszonyai s az a nagy kockázat, melyvel a bányamunkások biztosítása jár, tulságosan megterhelné az országos szervezetet és a biztosítással járó kockázatot a bányatulajdonosokról áthárítaná a többi iparosokra és a munkásokra. Már pedig szerintem a bányamunkások biztosításával járó kockázatot egyedül és kizárólag a bányatulajdonosok tartoznak viselni. De van még egy súlyos érv. A bányamunkások egészségének és életének védelmére csakis ebben az esetben lehet a megfelelő és szükséges óvintézkedések berendezésére számítani.

Ugyanezek a szempontok lesznek szerintem irányadók akkor is, amikor — reméljük mielőbb — a mezőgazdasági munkások kötelező betegségi biztosítását törvényesen szabályozzák. E biztosítással járó kockázatot sem szabad az ipari munkásokra hárítani.

Kitűnik mindebből, hogy a munkásbiztosításnak egységes szervezetben való keresztülvitele nemcsak a külföldön, de nálunk is akadályokba ütközik, hogy nem lesz keresztülvihető az az elv, hogy az egész ország munkásságának biztosítása egy pénztárban: az országos pénztárban történjék. Legalább is a munkásérdek ezt nem kívánja.

Végül még csak megemlítem, hogy a munkásbiztosítás mai szervezetében nagyon sok zavart okoz az is, hogy sokféle fórum sokféle hatáskörrel működik (választott bíróság, állami hivatal, közigazgatási hatóságok stb.) e kérdéseket azonban mellőzöm, mert ezekről külön előadásban lesz szó.

Fentartván magamnak a jogot arra, hogy az előadásom során kifejezett véleményemet, javaslataimat az előadáshoz fűzendő vita során részletesen indokolom, álláspontomat a következőkben foglalom össze: (a javaslatokat a Munkásügyi Szemle f. év 7-ik számában már közöltük. Szerk.)

Tudom, hogy állásfoglalásom nem mindenben fog találkozni egyesületünk tagjainak véleményével, tisztában vagyok azzal is, hogy az érdekeltség különböző ágai saját szempontjukból egyoldaluan bírálva a kérdést talán ellenkező következtetésekre jutnak, én azonban véleményem megalkotásánál csupán egy szempontot tartottam magam előtt, hogy az a nagy cél, melyet a munkásbiztosítás van hivatva szolgálni, minél kielégítőbb módon legyen megközelíthető. Teljes mértékben osztom ugyanis azt a felfogást, hogy:

1. »a munkásbiztosítási törvény megírásánál a tényleges gazdasági és társadalmi erőket kell szem előtt tartani, tehát a lehetséges és az elérhető, nem pedig a szociális biztosításhoz fűzött legvégső ideálokat;

2. a szociális biztosítás ma már nem csupán a biztosítottak segélyezésére szolgáló szervezet, hanem népünk társadalmi életének egyik legfontosabb alkotórésze s gyors és természetes fejlődéssel az egész nép egészségügyének alapja.«*)

*) Dr. Mayer-Frankenthal: Die Reichsversicherungsordnung. Berlin 1912.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete Szterényi József v. b. t. t. elnöklete alatt f. é. május hó 2-án d. u. 5 órakor a Társadalmi Muzeumban *teljes ülést* tart, amikor megkezdik a vitát a munkásbiztosítás szervezetről s a múlt ülésen tartott elnöki megnyitóról.

A munkásbiztosítás reformját tárgyalták f. é. április 14-én az ipartestületek országos szövetségének rendkívüli közgyűlésén. Az ismert sablonos panaszokat s ismert javaslatokat hallottuk újból. Főleg a két százalékos járulékfizetés kiváltságáért folyik a harc. Hiszszük, hogy eredmény nélkül.

A vidékről is minduntalan érkezik hír, hogy munkaadó-szervezetek memorandumokat küldöznek a kereskedelmi miniszteriumhoz. Egyik ipartestület azzal is fenyeget, hogy ha kivánságaik előtt a kormány nem hajol meg, nem fognak járulékokat fizetni. Igaz, hogy ezt eddig se tették.

E reformtörekvésekkel egyébiránt még foglalkozni kívánunk.

Kereskedelmi miniszteri rendelet a gazdasági munkások biztosításáról. Az országos gazdasági pénztárról szóló törvények kiegészítését tárgyazó 1912. évi VIII. t.-c. 5. §-ban foglalt felhatalmazás alapján a kereskedelemügyi miniszter 16.878/V. D. 1912. sz. rendeletével hatályon kívül helyezte 52.798. 1912. számú rendeletének e törvénnyel ellenkező rendelkezéseit. Kimondotta e rendelet, hogy az 1912. évi VIII. t.-c. életbelépte óta bármilyen gazdasági gépnél alkalmazott munkások az 1907. évi XIX. t.-c.-ben szabályozott balesetbiztosítás alá nem vonhatók. Kivétel a képesített gépkezelő (vizsgázott gépész), ki minden esetben az 1907. évi XIX. t.-c. hatálya alá esik.

Balesetbiztosítási járulékot kirovó határozat érvényessége. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1912. április 4-én biztosítási tanácsülésben kimondotta, hogy a balesetbiztosítási járulékot kirovó határozat érvényességének előfeltétele az illető üzemre vonatkozó üzembesorozási határozatnak jogerősége. Ezt az álláspontot azzal indokolta, hogy egyrészt az 1907. évi XIX. t.-c. 157. §-a szerint az Országos Pénztár üzembesorozási határozatai egész terjedelmükben meglehetősen az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz, mert a törvény e tekintetben semmiféle korlátozást nem tartalmaz, másrészt az üzembesorozási határozat ellen beadott felebbezésnek a törvény 181. §-a szerint a határozat végrehajtására halasztó hatálya van, mert a törvény az üzembesorozási határozatokra nézve kivételt nem állapít meg.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 200. §-ának értelmezéséhez. A budapesti kir. ítélőtábla kimondotta, hogy az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárnak joga volt arra, hogy az 1907. XIX. t.-c. 200. §-a alapján bejelentett biztosítási szerződést a díjak fizetése mellett fentartsa vagy pedig attól az időponttól, amelytől kezdve a kockázatot ő viselte, a biztosítási szerződést megszüntesse. Az áthárulással a biztosítási szerződésből kifolyó minden jogviszony megszűnt és annak a helyébe különállóan egyrészt a munkaadó és a biztosított közti, másrészt a pénztár és a biztosító társaság közti jogviszony lépett.

A Budapesti Pénztár székháza. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár 1912. március 30-án tartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta, hogy azt a telket, amelyet székházának fölépítése céljára a székesfővárostól megszerzett, eladja az Országos Pénztárnak. Egyben tudomásul vette a közgyűlés, hogy a Budapesti Pénztár székházát az Országos Pénztár építi föl saját számlájára és saját telekkönyvi tulajdonaként. Az eladási, illetve a vételárát a közgyűlés 240.000 K-ban szabta meg, amennyiért a telket a Budapesti Pénztár a fővárostól megvette. De mert ez az értékmegállapítás már két évvel ezelőtt történt, az Országos Pénztár a vételár 4%-át is köteles lett volna két évre értékelkedés címén fizetni. A közgyűlés azt a kötelezettséget is elvállalta, hogy a Budapesti Pénztár a székház felépítésére és felszerelésére folyósítandó összeg után a tényleg fizetendő annuitásokat — a karbantartás előrelátható költségeivel együtt — évi költségvetésébe beállítja és az Országos Pénztárhoz befizeti. De ha a Budapesti Pénztár nem venné az egész házat a saját céljaira igénybe, akkor a költségeket csak a felhasznált terület után aránylagosan fizeti. A közgyűlés hozzájárult ahhoz is, hogy a telek megszerzésére, az építkezésre és a felszerelésre szükséges kölcsön fedezetéül a Budapesti Pénztár járulékbevételeinek 10%-át lekötöti. A közgyűlésnek ez a határozata a Budapesti Pénztár és az Országos Pénztár közt lefolyt hosszantartó vita eredménye, amelyet kénytelen volt a

Budapesti Pénztár magáévá tenni, mert attól kellett tartania, hogy különben a pénztár adminisztrációjához szükséges amúgy is tarthatatlan helyiségek bérletének lejárta esetén a szó szoros értelmében hajlék nélkül marad.

A közgyűlés határozatát a pénztár felterjesztette az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz, amely a telek vételárának és az évi bérfizetésnek megállapítását nem hagyta jóvá. Ugyanis a főváros által évekkal ezelőtt megállapított forgalmi érték a mostani érték számításának nem lehet az alapja. Az évi bérnek a tényleg fizetendő annuitásokban és a karbantartás költségeiben történt megállapítását azért nem hagyta jóvá az Állami Hivatal, mert a kerületi pénztár évi bér fejében csak oly összeggel terhelhető meg, amely az igénybevett lakrészek bérértékének megfelel. A kölcsön-annuitások csak annyiban jöhetnek számításba, hogy a bérösszeg az annuitásokban rejlő kamatfizetések mérvét és összegét lehetőleg elérje. De az annuitásokban rejlő tőketörlesztési részleteknek a tulajdonos Országos Pénztárt kell terhelniök.

A nemzetközi munkásbiztosítás osztrák bizottsága 1910. és 1911. évi működéséről emlékezik meg a bizottság hivatalos lapja, az »Oesterreichische Zeitschrift für öffentliche und private Versicherung.« A közölt jegyzőkönyvekből láthatjuk, hogy a bizottság megalakulása óta három ülést tartott, melyen folyó ügyeken kívül a hágai és drezdai kongresszusok határozatai, az angol biztosítási és a francia aggkori biztosítási törvény vétettek tárgyalás alá.

Hamis adatok bevallása az osztrák balesetbiztosító intézetekben. A prágai munkásbalesetbiztosító intézetnél 1910-ben nem kevesebb, mint 1,215.880 K járulékot kellett pótlólag előírni, mert egyes munkaadóknál utólag rájöttek, hogy nem a valóságnak megfelelő adatokat szolgáltatottak be. Hasonló manipulációkra a brünni intézetnél is nyomára jöttek. Ez az intézet is megemlíti évi jelentésében, hogy kénytelen volt nagyszámú járulékokat pótlólag előírni, mert arról győződött meg, hogy az illető adatok nem feleltek meg a valóságnak, sőt megállapított az intézet oly eseteket is, amikor szándékosan az intézet megkárosítását célozták s e végből bérlisztákat hamisítottak. Egy ilyen esetben az intézet feljelentése folytán a törvényszék egy vállalkozót csalás miatt 2 hónapi, egy tettestársát pedig 1 hónapi fogházra ítélte el.

Az új német munkásbiztosítási törvények életbelépése. Az új német munkásbiztosítási törvénynek a betegsegélyezésre vonatkozó része — mint azt félhivatalosan jelentik — valószínűleg csak 1914 január 1-én fog életbelépni. Nemrég még 1913 július 1-ét jelölték meg ugyan az életbeléptetés napjául, kitűnt azonban, hogy a szükséges előintézkedésekkel az egyes államok még nem készültek el annyira, hogy a jelzett időre a törvény e része életbeléptethető lenne. A balesetbiztosításra vonatkozó rész azonban 1913 január 1-én mindenestre hatályba lép.

Betegsegélyző pénztárak egyesítése Berlinben. A berlini betegsegélyző pénztárak központi bizottsága már régen arra törekszik, hogy a pénztárakat egyesítse, ezen törekvése azonban mindeddig — különböző okok miatt — nem sikerült. A múlt hónapban ebben az ügyben 94 pénztárnak a képviselői értekezletet tartottak. Az előadó ismertette, hogy Berlinben és a külvárosaiban — az országos szervezettű segélypénztárakon kívül — 138 betegsegélyző pénztár van és pedig 54 helyi (Ortskasse), 65 vállalati és 18 ipartestületi. E pénztáraknak összesen 768.000 tagjuk és 22½ millió márka vagyonuk van, miből a nagyobb rész az Ortskasse-kra esik. A bizottság azt hiszi, hogy az egyesítés, *mely eddig a hatóságoknál mindig ellenzésre talált*, most keresztülvihető lesz, még pedig olyformán, hogy iparcsoportok szerint egyesítenék a pénztárakat. A bizottság így alapon 8 pénztár létesítését javasolja. A pénztárak képviselői az egyesítési törekvéseket mind helyeselték s az erre irányuló közreműködésüket kilátásba helyezték.

Anyasági biztosítás Svédországban. A svéd országgyűlésnek — e célra kiküldött bizottsága — javaslatot készített az anyasági biztosításról. A javaslat szerint a biztosítás kötelező lenne minden ipari munkásnőre. A biztosítottak havonként 18 öre járulékot tartoznának fizetni, melyhez még a munkaadók és az állam is 9—9 örével hozzájárulnának. Ezen járulék ellenében a biztosító pénztár 6 nőtől napig 2 korona gyermekágyi segélyt fizet, ezenfelül pedig szoptatási prémium gyanánt 15 koronát, ha az anya legalább 90 napig szoptatja az újszülöttet. A biztosításra kötelezett ipari munkásnőkön kívül önkéntes biztosítás alapján mások is beléphetnek a biztosító pénztárba. Az állami hozzájárulást 136.400 koronában irányozták elő.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	--------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Segélyezés jogszerű folytonossága.

*A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1912. évi március hó 27-én kelt
1911. P. 24/3. sz. ítélete.*

Ítélet. A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a felebbezésnek helyt ad.
Megokolás. A vállalati betegsegélyző pénztár igazgatóságának 9/1910. számú határozata azzal az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 41. §-ának 5. pontjára alapított megokolással utasította el az igényt, hogy az igénylő nevezett gyermeke kimerítette a 20 heti időtartamig járó ingyen orvosi gyógykezelésre, gyógyszerekre és szükséges gyógyászati segédeszközökre való jogosultságát. Kimerítette pedig azzal, hogy a pénztár 1909. évi május hó 1. napjától kezdve fürdőhöz közönséges sőt, majd jódsót, továbbá bedörzsölésekre denaturált, majd finomított szeszt folytonosan kiszolgáltatót és időközönként orvosi vény alapján gyógyszerkiadásait is fedezte és ingyen orvosi gyógykezelésben is részesítette.

Az I. bíróság a fölebbezésnek helyt adott és kötelezte a pénztárt, hogy a kért gépezetet három nap alatt igénylő gyermeke részére beszerezze vagy pedig ennek értéke fejében 72 koronát fizessen igénylőnek.

A pénztár fölebbezése az I. bírósági ítélet megváltoztatását és az igény elutasítását kéri.

A felsőbbíróság ennek a fölebbezésnek helyt ad.

Dr. U. H. pénztári orvos jelentésével és az orvosi vényekkel bizonyított tény ugyanis, hogy a szóban levő gyermek évek óta fennálló betegségében már 1909. évi december óta, sőt még korábbi időtől fogva is állandóan sőt és szeszt kapott a pénztártól fürdőzési célból és pedig minden esetben orvosi rendelvényre. Nevezett pénztári orvos a beteget állandóan gyógykezelte.

Ez a tényállás pedig annak a megállapítására kötelez, hogy a nevezett beteg a segélyezést 20 heti alapszabályszerű tartamát kimerítette. A gyógykezelés és gyógyszerelés ugyanis a segélyek természetéhez képest nem nyilvánul akként, hogy az orvos a beteget naponként megvizsgálja és részére naponként rendeljen gyógyszert. A gyógykezelés mozzanatainak és a gyógyszerrendelésnek ismétlődésére nézve a beteg állapota irányadó és minden esetben az orvosi tudomány állása szerint kell mérlegelni azt a kérdést, hogy az orvos mily időközökben vizsgálja meg a beteget és ennek érdekében milyen intézkedéseket tegyen. Mindaddig azonban, amíg a beteg ezekben az időközönkénti ellátásokban részesül abból az okból, mert ezekre állapotához képest szüksége van, a segélyezés jogszerű folytonossága megszakítást nem szenvedett és az időtartam tovább haladt teljesedéséhez.

Az ellenkező felfogás arra az eredményre vezetne, hogy éppen a hosszú lefolyású és csak aránylag gyéresebb időközökben való beavatkozás igénylő betegsége tekintetében a 20 hét úgyszólván soha le nem telnék és a rokkantak a betegségi biztosítás keretében nyernének segélyezést. Ez pedig az 1907. évi XIX. t.-c. 51. §-ának 2. pontjában kifejezett célzatával és e §. ut. e. bekezdésében foglalt tiltó rendelkezésével is ellenkezik.

Fizetés jogosulatlan levonása betegség tartama alatt.

A mährisch-ostraui iparbiróság 1912 február 3-án kelt Cr. I. 8/11. sz. ítélete.

Ítélet. A panasznak a bíróság helyt ad.

Indokolás. Panaszos ügynök és panaszolt gépkereskedő írásbeli szolgálati szerződésben abban állapodtak meg, hogy panaszos működését kizárólagosan panaszolt vállalatának, utóbbinak rendelkezései szerint fejti ki; ennek ellenében a panaszolt kötelezte magát arra, hogy panaszosnak havi 70 koronát, valamint a létrejött üzletek forgalmából 10%-ot fizet.

A szolgálati szerződésben következő határozmány foglaltatott: »A fizetésre csak akkor van igényem, ha egész nap Önnek szolgálatában dolgozom; olyan

napokért, amelyeken nem az Ön részére működtem, levonhatja az ezen időre eső fizetést».

1911. január 21—28-ig panaszos nem saját hibájából beteg volt; mire panaszolt az ezen időre eső összeget kifizetni vonakodott. A levonás az ítélkező bíróság álláspontja szerint nem jogosult.

Nem helyesen vitatja panaszolt, hogy a bérszerződés egyik pontja szerint panaszos csak azon napokra kérheti fizetését, amelyeken valóban dolgozott.

Az idézett szerződési pont közönséges értelme szerint az tehető föl, hogy a szerződő felek akarata odairányult, hogy panaszos fizetés iránti igényét azon időre zárja ki, a mikor panaszos szabad akaratából nem dolgozik, habár dolgozni tudna. Csak lustaság vagy hanyagság okozhassák a fizetés levonását.

De akkor is, ha nem volna így, és a szerződő felek igazi akarata oda irányult volna, hogy a fizetési igényt a valóban végzett munkától tegye függővé, sem lehetne a panaszos igényét az 1910. január 10-én kelt törvény K. G. Bl. 20., 8. és 40. §. értelmében elutasítani.

A törvény 8. §-a szerint a szolgálatban levőnek a saját hibája nélkül történt megbetegedése esetén 6 hétig van igénye fizetésére, ezen jogát a 40. § szerint a szolgálati szerződés nem szüntetheti meg, sem nem korlátozhatja. Miután panaszos — noha eladási ügynöknek nevezetett — a kereskedelmi törvény 1. §-a értelmében kereskedelmi alkalmazott, a törvényen alapuló igényének helyt kellett adni.

MUNKAVISZONY.

Az üzletvezető fizetési igénye az I. T. 176. §-a alá esik.

A hatásköri bíróság 92/911. sz. határozata.

G. Sz. jelenleg f-i lakos, a kir. járásbírósághoz beadott keresetében előadta, hogy a p-i hitelbank részvénytársaság cég őt a B. községben létesítendő fióktelepének vezetőjéül fogadta fel évi 1.800 K fizetés és kölcsönös három havi felmondás kikötése mellett. Nevezett cég szolgálatába 1910. évi február hó 15-ik napján lépett be, de március hó 18-án a vezérigazgató útján a szolgálati viszonyt felmondták azzal a kijelentéssel, hogy ezen naptól számított hat hét múlva állását hagyja el. Minthogy a pénzügyintézetek alkalmazottjainak a fizetést — általánosan bevett kereskedelmi szokás szerint — 1-én és 15-én szokták kifizetni és minthogy a kereskedelmi törvény értelmében a fontosabb teendőkkel megbízott segédnek három havi felmondási időre van igénye és minthogy a három havi felmondás a pénzügyintézettel kötött megállapodással is biztosított, ez okból az intézet a szolgálati viszonyt neki csak 1910. április 1-től számítandó és július 1-ig terjedő időre mondhatta volna fel. A pénzügyintézet május 1-ig járó fizetését folyósította; a május és június hóra eső 500 K fizetést azonban megtagadta; ez okból kérte a céget a 300 K és jár. megfizetésére kötelezni.

A kir. járásbíróság tárgyalást tartott és végzésével hivatalból észlelt pergátló ok alapján a pert megszüntette, mert az 1884 : XVII. t.-c. 176. §-a és annak alapján fejlődött gyakorlat értelmében a kereseti követelés elsősorban az iparhatóság előtt érvényesítendő.

G. Sz. ezután a keresettel azonos panaszát P. város rendőrkapitánya, mint elsőfokú iparhatósághoz adta be.

A rendőrkapitány azonban hatáskörét szintén nem állapította meg, mert az üzletvezető nem az ipartörvény, hanem a kereskedelmi törvény rendelkezései alá tartozik.

A kereset és panasz szerint G. Sz.-t a p-i hitelbank részvénytársaság cég a B. községben létesítendő fióktelepének üzletvezetőjéül fogadta fel évi 1.800 K fizetéssel; ekkép a nevezett a KT. 57. §-a és az ipartörvény 92. §-a szerint a kereskedői segéd személyzet közé tartozik és minthogy az ipartörvény 92. §-ának második és harmadik bekezdése szerint azon kereskedősegédek közt, akiknek szolgálati viszonyaira az ipartörvény 176. §-a alkalmazandó, az üzletvezetők is fel vannak sorolva, minthogy továbbá G. Sz. ezen alkalmazotti minőségében a p-i hitelbank részvénytársasággal szemben az alkalmaztatás idejére megillető, illetve a felmondási időre járó fizetését követeli: az ipartörvény 176. §-a szerint pedig az ily természetű igényekre vonatkozó vitás kérdések elsősorban az iparhatóság által érdemben döntendőek el, és minthogy ezen ügyben az iparhatóság érdemlegesen még el nem járt, ennél fogva ki kellett mondani, hogy a szóban levő ügyben az eljárás elsősorban a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Segélyezés jogszerű folytonossága.**

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1912. évi március hó 27-én kelt 1911. P. 24/3. sz. ítélete.

Ítélet. A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a felebbezésnek helyt ad.
Megokolás. A vállalati betegségélyző pénztár igazgatóságának 9/1910. számú határozata azzal az Országos Munkásbetegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 41. §-ának 5. pontjára alapított megokolással utasította el az igényt, hogy az igénylő nevezett gyermeke kimerítette a 20 heti időtartamig járó ingyen orvosi gyógykezelésre, gyógyszerekre és szükséges gyógyászati segédeszközökre való jogosultságát. Kimerítette pedig azzal, hogy a pénztár 1909. évi május hó 1. napjától kezdve fürdőhöz közönséges sót, majd jódsót, továbbá bedörzsölésekre denaturált, majd finomított szeszt folytonosan kiszolgáltatót és időközönként orvosi vény alapján gyógyszerkiadásait is fedezte és ingyen orvosi gyógykezelésben is részesítette.

Az I. bíróság a fölebbezésnek helyt adott és kötelezte a pénztárt, hogy a kért gépezetet három nap alatt igénylő gyermeke részére beszeresse vagy pedig ennek értéke fejében 72 koronát fizessen igénylőnek.

A pénztár fölebbezése az I. bírósági ítélet megváltoztatását és az igény elutasítását kéri.

A felsőbbíróság ennek a fölebbezésnek helyt ad.

Dr. U. H. pénztári orvos jelentésével és az orvosi vényekkel bizonyított tény ugyanis, hogy a szóban levő gyermek évek óta fennálló betegségében már 1909. évi december óta, sőt még korábbi időtől fogva is állandóan sót és szeszt kapott a pénztártól fürdőzési célból és pedig minden esetben orvosi rendelvényre. Nevezett pénztári orvos a beteget állandóan gyógykezelte.

Ez a tényállás pedig annak a megállapítására kötelez, hogy a nevezett beteg a segélyezést 20 heti alapszabályszerű tartamát kimerítette. A gyógykezelés és gyógyszerelés ugyanis a segélyek természetéhez képest nem nyilvánul akként, hogy az orvos a beteget naponként megvizsgálja és részére naponként rendeljen gyógyszert. A gyógykezelés mozzanatainak és a gyógyszerrendelésnek ismétlődésére nézve a beteg állapota irányadó és minden esetben az orvosi tudomány állása szerint kell mérlegelni azt a kérdést, hogy az orvos mily időközökben vizsgálja meg a beteget és ennek érdekében milyen intézkedéseket tegyen. Mindaddig azonban, amíg a beteg ezekben az időközönkénti ellátásokban részesül abból az okból, mert ezekre állapotához képest szüksége van, a segélyezés jogszerű folytonossága megszakítást nem szenvedett és az időtartam tovább haladt teljességéhez.

Az ellenkező felfogás arra az eredményre vezetne, hogy éppen a hosszú lefolyású és csak aránylag gyéribb időközökben való beavatkozás igénylő betegsége tekintetében a 20 hét úgyszólván soha le nem telnék és a rokkantak a betegségi biztosítás keretében nyernének segélyezést. Ez pedig az 1907. évi XIX. t.-c. 51. §-ának 2. pontjában kifejezett célzatával és e §. ut. e. bekezdésében foglalt tiltó rendelkezésével is ellenkezik.

Fizetés jogosulatlan levonása betegség tartama alatt.

A mährisch-osterrai iparbíróság 1912 február 3-án kelt Cr. I. 8/11. sz. ítélete.

Ítélet. A panasznak a bíróság helyt ad.

Indokolás. Panaszos ügynök és panaszolt gépkereskedő írásbeli szolgálati szerződésben abban állapodtak meg, hogy panaszos működését kizárólagosan panaszolt vállalatának, utóbbinak rendelkezései szerint fejti ki; ennek ellenében a panaszolt kötelezte magát arra, hogy panaszosnak havi 70 koronát, valamint a létrejött üzletek forgalmából 10%-ot fizet.

A szolgálati szerződésben következő határozmány foglaltatott: »A fizetésre csak akkor van igényem, ha egész nap Önnek szolgálatában dolgozom; olyan

napokért, amelyeken nem az Ön részére működtem, levonhatja az ezen időre eső fizetést».

1911. január 21—28-ig panaszos nem saját hibájából beteg volt; mire panaszolt az ezen időre eső összeget kifizetni vonakodott. A levonás az ítélező bíróság álláspontja szerint nem jogosult.

Nem helyesen vitatja panaszolt, hogy a bérszerződés egyik pontja szerint panaszos csak azon napokra kérheti fizetését, amelyeken valóban dolgozott.

Az idézett szerződési pont közönséges értelme szerint az tehető föl, hogy a szerződő felek akarata odairányult, hogy panaszos fizetés iránti igényét azon időre zárja ki, a mikor panaszos szabad akaratából nem dolgozik, habár dolgozni tudna. Csak lustaság vagy hanyagság okozhassák a fizetés levonását.

De akkor is, ha nem volna így, és a szerződő felek igazi akarata oda irányult volna, hogy a fizetési igényt a valóban végzett munkától tegye függővé, sem lehetne a panaszos igényét az 1910. január 10-én kelt törvény K. G. Bl. 20., 8. és 40. §. értelmében elutasítani.

A törvény 8. §-a szerint a szolgálatban levőnek a saját hibája nélkül történt megbetegedése esetén 6 hétig van igénye fizetésére, ezen jogát a 40. § szerint a szolgálati szerződés nem szüntetheti meg, sem nem korlátozhatja. Miután panaszos — noha eladási ügynöknek nevezetett — a kereskedelmi törvény 1. §-a értelmében kereskedelmi alkalmazott, a törvényen alapuló igényének helyt kellett adni.

MUNKAVISZONY.

Az üzletvezető fizetési igénye az I. T. 176. §-a alá esik.

A hatásköri bíróság 92/911. sz. határozata.

G. Sz. jelenleg f-i lakos, a kir. járásbírósághoz beadott keresetében előadta, hogy a p-i hitelbank részvénytársaság cég őt a B. községben létesítendő fióktelepének vezetőjéül fogadta fel évi 1.800 K fizetés és kölcsönös három havi felmondás kikötése mellett. Nevezett cég szolgálatába 1910. évi február hó 15-ik napján lépett be, de március hó 18-án a vezérigazgató útján a szolgálati viszonyt felmondták azzal a kijelentéssel, hogy ezen naptól számított hat hét múlva állását hagyja el. Minthogy a pénztintézetek alkalmazottjainak a fizetést — általánosan bevett kereskedelmi szokás szerint — 1-én és 15-én szokták kifizetni és minthogy a kereskedelmi törvény értelmében a fontosabb teendőkkel megbízott segédnek három havi felmondási időre van igénye és minthogy a három havi felmondás a pénztintézettel kötött megállapodással is biztosított, ez okból az intézet a szolgálati viszonyt neki csak 1910 április 1-től számítandó és július 1-ig terjedő időre mondhatta volna fel. A pénztintézet május 1-ig járó fizetését folyósította; a május és június hóra eső 500 K fizetést azonban megtagadta; ez okból kérte a céget a 300 K és jár. megfizetésére kötelezni.

A kir. járásbíróság tárgyalást tartott és végzésével hivatalból észlelt pergátló ok alapján a pert megszüntette, mert az 1884 : XVII. t.-c. 176. §-a és annak alapján fejlődött gyakorlat értelmében a kereseti követelés elsősorban az iparhatóság előtt érvényesítendő.

G. Sz. ezután a keresettel azonos panaszát P. város rendőrkapitánya, mint elsőfokú iparhatósághoz adta be.

A rendőrkapitány azonban hatáskörét szintén nem állapította meg, mert az üzletvezető nem az ipartörvény, hanem a kereskedelmi törvény rendelkezései alá tartozik.

A kereset és panasz szerint G. Sz.-t a p-i hitelbank részvénytársaság cég a B. községben létesítendő fióktelepének üzletvezetőjéül fogadta fel évi 1.800 K fizetéssel; ekkép a nevezett a KT. 57. §-a és az ipartörvény 92. §-a szerint a kereskedői segéd személyzet közé tartozik és minthogy az ipartörvény 92. §-ának második és harmadik bekezdése szerint azon kereskedősegédek közt, akiknek szolgálati viszonyaira az ipartörvény 176. §-a alkalmazandó, az üzletvezetők is fel vannak sorolva, minthogy továbbá G. Sz. ezen alkalmazotti minőségében a p-i hitelbank részvénytársasággal szemben az alkalmaztatás idejére megillető, illetve a felmondási időre járó fizetését követeli: az ipartörvény 176. §-a szerint pedig az ily természetű igényekre vonatkozó vitás kérdések elsősorban az iparhatóság által érdemben döntendők el, és minthogy ezen ügyben az iparhatóság érdemlegesen még el nem járt, ennél fogva ki kellett mondani, hogy a szóban levő ügyben az eljárás elsősorban a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

ORVOSI VÉLEMÉNYEK.

Baleset folytán keletkezett halálos zsirembolia esete.*)

Irta: Dr. Parassin József operatőr.

1910. június 24-én délelőtt 11 órakor összeesik V. B. az utcán és rögtön halált szenved. Előző napon leesett a kocsiról és felmerült az a gyanu, hogy a balesetéből kifolyólag állott be másnap a halál. Hirtelen halálesetről lévén szó, orvosrendőri boncolást végeznek rajta. Ez a boncolás semmit sem derít ki, ami a halálnak az említett balesetből való magyarázatát adhatná, de olyan szívelváltozást talál, melyből természetes uton beállónak véleményezi a hirtelen halált, és tagadja annak balesetből való származhatóságát. Majd pedig a t...i ker. munkásbiztosító pénztár orvosi tanácsának kiküldöttjei olyan véleményt adnak, mely a boncleletre támaszkodva kijelenti, miszerint: »V. hirtelen halálát általános vér-edényelmeszedés és különösen a szív koszorus ütőereinek zsíros és meszes elfajulása folytán létrejött szívizomelzsisírosodás okozta szívszélhüdés idézte elő, ehhez a bonclelet alapján semmi kétség nem fér.«

Világítsuk meg egy más perspektívában ezt az ügyet. V. B. 65 éves férfi, 14 év óta gőzmosóda pénzbeszedője. Mióta itt alkalmazásban áll, beteg nem volt, de 47 évi házasi életében sem panaszkodott soha betegségi tünetről. Szóval egészségesnek volt mondható. Emellett kitünik az is, hogy V. B. nyájas, kellemes, kedélyeskedő modorú volt. Ez az ember tehát a legkifogástalanabb egészségi állapota közepette 1910. június 23-án kocsit hajt, nem vesz észre egy árkot, belé hajt, a kocsi felfordul, ő kibukik és fejére esve, azt erősen megüti.

Az esés után többen látják és mert ruházata elárulja az esés nyomait, mindenki kérdi, mi történt vele? Ő elmondja esetét, és panaszkodik az esés hatalmas voltáról. Tanácsokat adnak neki, többen igyekeznek rábeszélni, hogy maradjon otthon, de ő mivel hét utólja, tehát az ő funkciójának legfontosabb időszaka van, nem jelent beteget, hanem másnap kora reggel felesége ellenzése dacára, szinte kiszökik a házból, a hova többé vissza sem tér. A súlyos baleset és a másnap bekövetkezett halál között a kapcsolat valószínű.

Ebben az ügyben a bonclelet és orvosi vélemények alapján egyedül döntés nem hozható. Ha döntést hozunk, nem lesz igaz döntés. Megfeledezett a vélemény arról, hogy lehetnek olyan halálhoz vezető agysérülések, amelyek mikroszkopikus, sőt még annál is finomabb sejtelváltozások folytán lehetnek halálosak, ahol tehát negatív lesz a mikroszkopikus bonclelet.

Fekszik az iratok között hét tanuvallomás, melyek mindegyike józan, hitelt érdemlő. B. H. igazgató tud a balesetről, előtte a sérült az esés után jelentkezett »s feje hátsó részét fájlalta.« Mikor a haláleset hírért vette, összefüggést látott a balesettel, »V. elindulása előtt nyomott kedélyű volt s nem oly beszédes, mint rendesen. V. igen kötelességtudó ember volt s e miatt ment szolgálatába, de látszott rajta, hogy egészen oda volt.« K. J. igen fontos vallomásában a következőket mondja: »elmondja nekem V., hogy a kocsiról oly keményen bukott le, csodálkozik, hogy agyon nem ütötte magát.« — »Másnap V. nekem fájdalmakról panaszkodott s mutatta a feje tetején levő búbót, a búbót megtekintettem s láttam, hogy az 5 korona nagyságú véraláfutásos volt.« Hasonlóan vall G. A. is, aki még elmondja: »V. rendesen vígkedélyű volt, 10 évig ismertem, soha beteg nem volt, de midőn a borogatást (!) neki csináltam, igen nyomott kedélyű volt.« Igen lényeges vallomás M. I.-é: »Június hó 24-én — mondja — én bocsátottam be V. B.-t a kapun és akkor láttam, hogy feje be volt kötve. V. rendszerint beszélgetni szokott velem, de ekkor mit sem szólt, láttam, hogy nyomott kedélyű volt.« V. felesége a következőket mondja: »Férjem poros fejét lemostuk, s ekkor fején egy búbót vettem észre véraláfutással.« E vallomások teljes összhangban igazolják azt, hogy a baleset nem volt nyom nélküli. Mindenki tud panaszairól a sérültnek, többen látták az ütés beszűrődéses, duzzadt helyét, és szinte egyértelműen vallják azt a tapasztalatukat, hogy az egyébként derült kedélyű V. a baleset után nyomott hangulatúvá vált. Vagyis a pszichabeli változás oly eklatáns, hogy még ezeknek az egyébként egyszerű embereknek is feltűnő volt.

*) Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár balesetvizsgáló orvosi szakosztályáról. (Vezető: dr. Lévai József, operateur, sebész-főorvos.)

Ideal

írógép

absolut látható irással.

Igen
célszerű
beteg-
pénz-
tárak
részére.

Vezérképviselői

SCHOTT H. ÉS DONNATH

cs. és kir. udvari szállítók
BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-UT 53. SZ.

AEROLITH

KIS J. JENO

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek *építőköve*,
mellyel nemcsak *gyorsan* és *olcsón*,
de az *egészségügyi* követelmények-
nek legmegfelelőbben lehet épít-

kezni.

Az „AEROLITH“.

falak szárazak, szellőztethetők és
kivül-belül bármely módon még
kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak,
iskolák, munkáslakások, műhelyek
stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

„MATADOR“

RUGGYANTA ÉS

BALATAMŰVEK

RESZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszif-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselőlet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

»Hunnia« magyar géptömítő- anyag-gyár részv.-t.

BUDAPESTEN, V. kerület, Visegrádi-utca 17-ik szám.

GYÁRT: Mindennemű tömítőanyagokat, szivattyúk, compressorok,
valamint alacsony-, magasnyomású és túlhevített gőzgépekhez. =

Különl.: »Hunnia« magasnyomású tömítőlemez.

A magyar királyi államvasútak, állami,
kincstári és városi üzemek szállítója.

Hazai gyártmány!

GUGLER ES FORRAY

Budapest, V., Váci-út 162.

Szállít **acélöntvényeket**

minden célra, kiváló szívós és hólyagmentes minőségben,

KOVÁCSOLHATÓ LÁGYVASÖNTVÉNVEKET

főleg tömeggyártási árút legjobb minőségben saját és beküldött minták vagy rajzok után. Mindennemű megmunkálások elfogadtatnak.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselet és raktár:

SALZBERGER SAMU

VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Használjunk csak

Bagoly és Emte **írógépszalagot,**

mert azok a legjobbak.

Minden írógépkereskedőnél kaphatók.

Müller Testvérek

vegyészeti gyár BUDAPEST.

KOVALD **FEST, TISZTIT.**

GYÁR és FÜZZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 35-37.

BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek
a székesfőváros
minden részén.

Képviseltek a
vidék legtöbb
városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

HIRMANN **FERENC**

FEMONTODE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszusz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyukat. Vasuti kocsi- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezeték szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csövek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

Aki igazán jó és ízletes **SZALÁMIT** akar venni, az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Flai szalámigyár, Budapest.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

„Daimler“

autogarage és javítóműhely.

Főtelep: IX., Páva-u. 10. Telefon 176—41 és 141—03.

Fióktelep: VI., Lehel-u. 8. Telefon 77—20. ○ ○ ○

Hivatalok, irodák, gyárak, üzle-
tek részére házhoz szállítunk és
hetenként pontosan tisztával felváltunk
hyg. tisztított

kölcsön törülközőt

portörülkőt, padlóruhát.

Külön vendéglői kölcsön-
fehérenemű osztály.

„A. B. C.“ EGYESÜLT FEHÉR-
NEMŰ KÖLCSÖNZŐ VÁLLALAT
VI., Eötvös-utca 30.

Telefon: 46—86.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárúsítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Dr. PAJOR- szanatórium és vizgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és vérérenyek bajai-
nál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agy-
vérterhelődésnél unicum és specifikum. 2.
Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál.
3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmak-
nál (húgycső, húgycsőtakar, vesefőeny, vese- és
húgyhomok és vesemedencelob esetében). 4. Pros-
tatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél,
(húgsavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgy-
árnál). 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fo-
kozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitri-
cum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tar-
talmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb te-
vékenységre serkenti. 3. Az étvágyat megle-
pően elősegíti. 4. Kevés szén-savat tartalmaz.

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hin-
tők és automobilonok kerekei részére.

ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.

WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapesten:

DÉRY GYULÁNÁL,

VI. ker., Révay-utca 6. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjmentesen. □ ELSŐRANGÚ REFRUENCIÁK.

!! EGYEDÜLI MAGYAR GYÁRTMÁNY !!

ELSŐ MAGYAR FÉMTÖMLŐGYÁR RÉSZV.-TÁRS. (POZSONY—LIGETFALU)

Gyárt egyszerű, kettős és átfonott fémtömlőket acél, bronz, vörösréz és bármely más fémből viz, gőz, olaj, kőolaj és savak részére.

Vezérképviselőt és raktár: **Barta Győző Budapest, VI. ker., Dávid-u. 1/B.**

TELEFONSZÁM 3-36.

TELEFONSZÁM 3-36.

**Elszakíthatlan
munkásöltöny**

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyeszköpeny

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 13.

Minta és árjegyek ingyen és bérmentve.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. **BUDAPEST, IV.**
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. 1. em.
fogtechnikai és fogorvosi

mütermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban száj-
padlás nélküli fogpót-
lások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészibb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.

Edelmann József dr. és Márfoy Arthur
egyet. orvos — fogorvos.

Rendelés 9-6-ig. Ünnepnapi 9-1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.

A fogfájás és a modern fogpótlás című,
mindenkét érdeklő könyv most jelent meg dr.
Edelmann és Márfoy fogorvosok tollából (IV.,
Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul
bármelynek megküldeték.

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyező egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányait és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

☐☐☐ KÖRUTI FÜRDŐ ☐☐☐

Budapesten, VII., Erzsébet-körút 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

GŐZFÜRDŐ,
KAD ÉS
HULLAMUSZODA

OSZTÁLYAI:

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ ÉS
SZENSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. VÁLYI SÁNDOR: A baleseti sérültek munkaképességének megtartása és értékesítése	245
Dr. STIER-SOMLO: Az 1911. évi július hó 19-én kelt németbirodalmi biztosítási törvény	251
Dr. SZIRTES ARTUR: A szakszervezetek szerződéskötési képességének fejlesztése kereskedelmi tevékenységükkel	257
IPARI BŐRBETEGSÉGEK	261
KIS ADOLF: A munkásbiztosítás szervezete	266

SZEMLE:

<i>Munkaviszony</i>	257
(Munkaadó mulasztása, mint gondatlanságból okozott emberölés vétsége. — Hideg, nem fűtött munkahelyiségből eredő kár. — A bányamunkások sztrájkja. — Az építőiparosok nemzetközi kongresszusa Rómában. — Szabómunkások bérmozgalmi. — A németországi nagy szabósztrájk és a kizárás véget ért. — A betegápoló személyzet munkaviszonya. — Gyermekmunka korlátozása az utcai árusításnál. — A centralizmus a dán szakegyesületekben. — Az amerikai szakegyesületek.)	
<i>Szociális egészségügy</i>	261
(Ankét a munkásfürdőkről. — Villanyos kocsivezető és alkohol. — A dohányzók idegbajai. — Európa legegészségtelegebb városai. — A poloskák mint betegségterjesztők. — Az ipari betegségek milánói klinikájának orvos-tanácsadói tevékenysége. — Az új szerb ipartörvény. — Az iparhygiene brémai múzeuma.)	
<i>Munkásbiztosítás</i>	266
(A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete. — A munkásbiztosítás reformja. Kereskedelmi miniszteri rendelet a gazdasági muukások biztosításáról. — Balesetbiztosítási járulékot kirovó határozat érvényessége. — Az 1907. évi XIX. t.-c. 200. §-ának értelmezéséhez. — A Budapesti Pénztár székháza. — A nemzetközi munkásbiztosítás osztrák bizottsága. — Hamis adatok bevallása az osztrák balesetbiztosító intézetekben. — Az új német munkásbiztosítási törvények életbelépése. — Betegsegélyző pénztárak egyesítése Berlinben. — Anyasági biztosítás Svédországban.)	
JOGGYAKORLAT	278
(Betegsegélyezés. — Munkaviszony.)	
<i>Orvosi vélemények</i>	280

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A „Munkásügyi Szemle“ kiadása
A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS KÉZIKÖNYVE

A betegségélyezés és balesetbiztosítás teljes joganyagának feldolgozásával
 írta: Dr. HALÁSZ ALADÁR ügyvéd, az Országos Pénztár ügyész-titkára

most jelent meg.

Második teljesen átdolgozott kiadás. ■■■ Ára vászonkötésben 6 korona.
 Megrendelhető a kiadóhivatalban (Budapest Rózsa-u. 29.) és minden könyvkereskedésben.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-
 vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják
 vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és nép-
 gőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszap-
 borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és
 horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket.
 Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló
 női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és
 idegbajok ellen, hanem sok más betegségknél is általánosan elismert. Ivó-
 kurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez
 van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és
 zenedij nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

Orvos urak figyelmébe!

Ludtaluapúak és fájós lábúak legjobb eredménnyel használják a
szab. Laufer ludtaluap-fűzöt.

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust kívá-
 natra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopäd-cipész.

BUDAPEST,

IV., Muzeum-körút 9. szám

Modern Transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és
 50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan
 raktáron

Kell Jenő, Budapest

VI., Gyár-utca 26.

ALAPITTATOTT 1856. ■ TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi mű-
 szer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkar,
 tám gép és a betegápoláshoz szük-
 □ séges összes gyártmányukat. □

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

Szent-Margitszigeti üdítőviz

A legkiválóbb szénsavval telített ásványviz.

Mint asztali víz nagyon kellemes
 jó hatása, egészségpóoló ital. —
 A Szent-Margitsziget gyógyfürdő
 felügyelősége saját kezelésében.

Telefon 36-52. Telefon 36-52.

Minden jobb fűszerüzletben
 és vendéglőben kapható.